

De psychische voorbereiding tot het gevecht,

DOOR

S. J. VAN DEN BERGH,

Eerste-Luitenant der Artillerie.

(Vervolg van blz. 482.)

Gaan we thans meer in het bijzonder na welke eigenschappen de opvoeding tot ontwikkeling moet brengen en hoe dit moet geschieden. Zooals reeds is opgemerkt moet de soldaat zooveel mogelijk tegen de sterke indrukken van het gevechtsveld worden bestand gemaakt, d. w. z. hij moet tegendenkeelden ten opzichte van zijn vrees verkrijgen. Hiertoe moeten in hoofdzaak de volgende eigenschappen ontwikkeld worden:

1. Vaderlandsliefde.
2. Toewijding.
3. Discipline.
4. Zelfbeheersching.
5. Zelfstandig denken.
6. Kameraadschap.

1. *Vaderlandsliefde.* Zoowel voor als na den dienstitijd wordt er op den man in dit opzicht helaas zeer weinig ingewerkt. Op vele scholen wordt de vaderlandsliefde niet of onvoldoende opgewekt, terwijl er zelfs zijn waar zij wordt tegengegaan. Na den dienstitijd hoort de milicien hieromtrent niets meer en als hij iets hoort zijn het maar al te vaak de schoonschijnende theorieën dergenen, die de grondvesten van den staat trachten te ondermijnen. In de kazerne echter biedt zich eene gelegenheid aan om goede vaderlanders te kweken, welke niet ongebruikt voorbij mag gaan. In verband met onzen koelen Hollandschen aard is dit werkelijk geen overdaad. Indien er in dit opzicht samenwerking bestond met de scholen, kon de officier gemakkelijk voortbouwen op hetgeen de onderwijzer had geleerd. Thans wordt men echter slechts al te vaak door antimilitaire betoogen tegengewerkt. Als een onderwijzer den oorlog aan de kinderen als iets afschrikwekkends afschildert en hun vertelt, dat knappe lieden reeds lang naar de middelen zoeken om er een einde aan te maken, kan dat geen kwaad, mits hij er dan maar onmiddellijk bij vertelt, dat die middelen voorloopig nog wel niet gevonden zullen worden. De officier zou hierop verder kunnen gaan en er op kunnen wijzen, dat de oorlog nog steeds bestaat, dus dat men

er zich op moet voorbereiden om sterk tegen een aanrander van den staat te staan. Nu echter zal als regel geheel op nieuw moeten worden begonnen. In de eerste plaats moet den soldaat het begrip vaderland worden duidelijk gemaakt. Hieraan kunnen 's winters eenige theorieën worden gewijd. Het is dan een vereischte, dat deze door officieren gehouden worden. Men zal den man op bevattelijke wijze een denkbeeld kunnen geven van het bestaan van den staat en van de wensche-lijkheid van zijn onafhankelijk voortbestaan. Hierbij moeten met het oog op onze nuchter denkende landslieden vooral de stoffelijke voordeelen worden vermeld. Ook moet men met de grootst mogelijke kracht te velde trekken tegen de echt Hollandsche ideeën, dat „er toch geen oorlog komt” en dat we, indien er een uitbreekt, „toch machteloos zijn”. De symptonen zijn er, dat ons volk langzamerhand anders gaat denken. Verder moet den man gewezen worden op de ellende waaraan een overwonnen land is blootgesteld; voorbeelden zijn ook uit den lateren tijd overvloedig te vinden. Het kan van nut zijn om hierbij te vermelden, dat de krijgsgevangenschap lang niet alles is; men behoeft slechts een en ander te vertellen van het leven in de krijgsgevangen-kampen. Bovendien is het gewenscht om enkele hoofdlijnen der vaderlandsche geschiedenis te behandelen. Indien men den man vertelt welke worstelingen zijne voorouders gevoerd en welke offers zij zich voor hun vaderland getroost hebben, zal hij gaan beseffen, dat dit vaderland toch wel iets zeer bijzonders is. Met voorbeelden zal men hem toelichten wat de Hollandsche soldaat geweest is en wat hij kan zijn; hij zelf zal zeker niet voor zijne voorouders onder doen; hij is van hetzelfde ras en met gelijke gevoelens beziel. Bovendien bewijzen de gevechten in de koloniën dat de oud-Hollandsche moed nog steeds aanwezig is. Het noodzakelijk bestaan van een leger moet hem worden duidelijk gemaakt; hij moet weten waarvoor hij in de kazerne is en waarop men zich daar voorbereidt. Hij moet weten dat eene krachtige weermacht de beste garantie is voor vrede en welvaart en dat zijne inspanning daar dus toe bijdraagt. Niet alleen de groote mannen op het gebied van wetenschap of kunst en de groote ondernemers zijn nuttig voor het land; de soldaat is dit eveneens; hij dient zijn land op de ruwste en gevaarlijkste, maar tevens op de onbaatzuchtigste en somtijds op de meest beslissende manier. De man heeft behoefte dit te begrijpen en zal er aanmerkelijk door in ambitie winnen.

Door verschillende schrijvers worden dergelijke mededeelingen van belang geacht. In Frankrijk zijn van hoogerhand hieromtrent bepaalde instructies gegeven, zoowel in eene ministerieele circulaire als in orders van eenige legerkorpscommandanten. Ook in Duitschland en Rusland werkt men in deze richting.

2. *Toewijding.* Heeft de soldaat plezier in den dienst en staat hem het nut van zijn werk duidelijk voor oogen, dan zal de toewijding van zelf komen. Hij zal zijn best doen uit eigen innerlijken drang. Vooral

in omstandigheden waar de man op zich zelf is aangewezen, is het de toewijding die hem in staat moet stellen zijn plicht te doen. Deze eigenschap is van groote waarde voor het leger. Door haar verdragen de soldaten de ontbering van een bivak en den invloed van een urenlang vuurgevecht.

3. *Discipline.* De discipline is een der noodzakelijkste militaire eigenschappen. Zonder haar is aan geen krachtig oorlogvoeren te denken; zij toch maakt de cohesie en de actie in de massa's mogelijk en doet trots de individueele menschelijke zwakheden, den wil van den bevelhebber volbrengen. Deze discipline moet in de eerste plaats gegrondvest zijn op een goeden geest in den troep en op een sterk vertrouwen van dezen in het officierskorps. Zonder dat houdt zij in moeilijke omstandigheden geen stand.

Hoe leeren de menschen nu gehoorzamen? Het oude beproefde middel is drillen. Het hoofddoel hiervan is psychologisch. Het wekt in den man, die hiertoe geleidelijk tot machine gemaakt wordt, de voorstelling van een machtiger wil en van eene buitengewone macht zijner meederen. Deze voorstelling, sterk in zijne ziel bevestigd, doet zelfs in het hoogste gevaar tegendenkeelden van zijn angst ontstaan. De man is zoo gewend geraakt om te gehoorzamen en is zoo gevoelig geworden voor bevelen, dat hij ze ondanks zijn gevoel van doodsangst toch volbrengt.

Thans nu de man meer op zichzelf staat in het gevecht, laat dit beproefde middel ons in den steek. Bovendien is die lichamelijke en geestelijke stramheid in het moderne vuurgevecht schadelijk. Er wordt nu eene andere en hoogere discipline geveerd, waarbij het bevel somtijds eerst door het verstand van den man zelf aan zekere voorgeschreven regels getoetst moet worden, b.v. het bevel tot vuren mag niet worden opgevolgd als de man het doel niet kan zien of als hij van het harde loopen nog niet op adem is gekomen. Bovendien krijgt hij niet altijd een duidelijk bevel en soms moet hij uit zichzelf begrijpen wat er gedaan moet worden. Hierbij komt nog, dat hij meer op zichzelf is aangewezen naar mate de strijd zwaarder wordt. Er moet dus naar andere middelen gezocht worden om de voorstellingen zoo mogelijk even krachtig te beheerschen als vroeger, want beheerscht men de voorstellingen dan beheerscht men den man.

Het eerste middel is het beoefenen van het aannemen van doelmatige voorgeschreven gevechtsvormen, welke onder alle omstandigheden, dus ook in het vuur, gebruikt kunnen worden. Dit verschilt in zooverre van drillen, dat er geen gelijkvormigheid der bewegingen en geen blinde gehoorzaamheid geveerd wordt, doch komt er mede overeen waar het het denkbeeld van te moeten gehoorzamen verwekt. Uit de praktijk blijkt dat zulke exercitiën den man ook werkelijk een steun tegen zijne instincten geven. Bij deze oefeningen is het van het grootste belang, dat men de aandacht der manschappen ontwikkelt en leert beheerschen.

In de eerste plaats moet men den man leeren zijne aandacht op een bepaald iets gevestigd te houden. Dit valt hem moeilijk, zoodat men in den aanvang niet te veeleischend moet zijn. Langdurige gesloten exercitiën zijn schadelijk; ze maken de aandacht stram, daar de bevelen als regel letterlijk zijn op te volgen; bovendien stemmen ze den man onprettig, waardoor het gehoorzamen minder gemakkelijk wordt. Beter zijn hiertoe vrije en ordeoefeningen waarbij veel meer moet worden nagedacht, waar geleidelijker opklimming mogelijk is en die bovendien het lichaam ontwikkelen. Kan de soldaat zijn aandacht voldoende bij de oefening bepalen, dan zal de instructeur hiervan bij wijze van spreken een deel opeischen; het andere blijft bij de uitvoering der handeling. Er moet dan naar gestreefd worden om den man zoo gevoelig mogelijk te maken voor bevelen; zoodat hij op het minste teeken leert gehoorzamen. Een even verstaanbaar bevel, een wenk of gebaar moeten voldoende worden om eene handeling te laten uitvoeren. Dit wordt natuurlijk niet verkregen door alle oefeningen met een stentorstem te commandeeren, want dan wordt de man minder gevoelig.

Het tweede middel bestaat hierin dat men tracht den man zooveel mogelijk te gewennen aan de spannende toestanden, tumulten en onverwachte indrukken zooals die op het gevechtsveld voorkomen. Hiertoe zal men aanvankelijk in de theorie-uren den soldaat eenigszins met de praktijk van het gevecht doen kennis maken. Hij zal op de hoogte gebracht worden van de te verwachten indrukken. Eenige gevechtsbeschrijvingen, fotografieën of platen kunnen hiertoe medewerken. Men draagt natuurlijk zorg steeds voorbeelden te kiezen, welke hem wel is waar de hardheid van den oorlog doen kennen, maar die tevens zijn moreel steunen. Het zwaartepunt van deze training ligt natuurlijk in de praktische oefeningen. Als de recruit voldoende weet wat hij in allerlei gevallen te verrichten heeft, zal men dit in steeds lastiger omstandigheden van hem vragen. Eindelijk zal men den man dikwijls en onverwacht in benarde omstandigheden verplaatsen, welke hem dan zoo duidelijk mogelijk voor oogen gesteld moeten worden. Onverwachte aanvallen, vooral van cavalerie en verschillende omstandigheden in nachtgevechten bieden hiertoe gelegenheid. Zulke aanvallen moeten zoo ver worden doorgezet als de veiligheid dit toelaat; in het algemeen moeten de omstandigheden zoo spannend mogelijk zijn. Zulke gesprekken en oefeningen moeten den man harden en vuurvast maken en werken ook inderdaad in deze richting.

Zijn de manschappen op deze wijze voldoende voorbereid, dan komt het eerste middel te hulp aan het tweede. De soldaten moeten nu leeren gehoorzamen te midden van steeds lastiger wordende omstandigheden, te midden van het rumoer der schoten en van onverwachte gebeurtenissen, van den aanblik van een charge en in de duisternis van den nacht.

Vooral na afloop van een aanval moet de troep in de hand blijven; de werkelijkheid geeft hiervan waarschuwendende voorbeelden genoeg. Voor voldoende gehoorzaamheid moet de aanvoerder steeds over een

deel der aandacht van zijne manschappen kunnen beschikken. Dit is natuurlijk niet zonder oefening te verkrijgen; eerst in klein verband, later lastiger oefeningen en in grooter verband. Om de aandacht der menschen voldoende te oefenen is het noodzakelijk, dat de taktische omstandigheden worden aangepast aan de gewilde oefening en niet andersom. Men zal dan juist in lastige omstandigheden, alleen als gehoorzaamheidsoefening zooveel mogelijk commando's geven en liefst die, welke het minst verwacht worden. Dit moeten dan natuurlijk oefeningen in klein verband zijn en speciaal voor dit doel bedacht.

Voor we tot het volgende middel overgaan, moet eerst worden opgemerkt dat alle volkswapeningen bewijzen, dat zonder een zekeren lichaams- en zieldwang, geen oorlog krachtig kan worden gevoerd, tenzij dat zeer krachtige voorstellingen den geest der strijdenden vervullen, zooals bij godsdienstoorlogen.

Zulke denkbeelden langs zuiver geestelijken weg gewekt vormen het derde middel. Ze moeten den soldaat het gehoorzamen onder gevaarlijke omstandigheden gemakkelijker maken, doordat ze zijne vrees tegengaan. Als men bij de theorie over vaderlandsliefde spreekt en eene moedige daad vertelt, dan worden dergelijke voorstellingen opgewekt. Dit is echter niet voldoende; de man moet voor allerlei gevallen een bijzonderen moreelen steun hebben, die hem langs verschillende wegen zoo vast mogelijk moet worden ingeprent. Vooral zal men in de theorieën bij herhaling verzekeren, dat het gehoorzamen aan een bevel ook in het gevaar, de hoogste plicht van een soldaat is.

Dit herhaalde suggereeren van tegendenkbeelden mag niet tot het theoretisch onderricht beperkt blijven; de praktische oefeningen moeten daarmede worden gemengd, want het is iets geheel anders of men iemand in de warme kamer van koelbloedigheid en zelfbeheersching spreekt of buiten met de wapens in de hand. Bovendien kan de man daar beter in de te behandelen gevechtsomstandigheden worden verplaatst en zal hij het besprokene beter begrijpen en onthouden. Met eenige moeite zal elk officier de noodige stof weten te vinden.

Het Russische velddienstvoorschrift geeft voor dergelijk onderricht een aantal praktische wenken, waarvan er hier eenige volgen:

1. Vrees niet voor den ondergang, hoe zwaar u die ook moge toeschijnen, dan zult gij zeker winnen.

2. Ga op den vijand los, al zijn uwe voorgangers ook geslagen.

3. Valt het u zwaar, zoo is het voor den vijand niet gemakkelijker, misschien nog zwaarder dan voor u; uw eigen moeilijkheden ziet ge slechts, die van den vijand niet, doch die zijn er zeker. Daarom nooit opgeven, maar doorzetten en volharden.

4. In de verdediging moet men aangrijpen, niet alleen afweren. De beste manier van verdedigen is zelf aanvallen.

5. In het gevecht wint degene, die volhardender en dapperder, niet die sterker en handiger is. De overwinning komt niet in eens, ook de

vijand is standvastig; dikwijls gelukt het bij den tweeden en derden keer niet, dan moet men het voor de vierde maal probeeren, totdat men de zege behaalt.

6. Goede bevelen verlichten slechts het bereiken van het doel. Het doel wordt bereikt door hem, die besloten is eerder onder te gaan dan het ondernomene op te geven.

7. Een behoorlijke troep heeft rug noch flank, doch slechts een front, van waar de vijand ook komen moge.

8. Al komt de vijand ook nog zoo onverwacht, men moet niet vergeten, dat men hem met de bajonet of met vuur kan terugwerpen. Is hij dichtbij, dan steeds bajonet; is hij verderaf, dan eerst vuur en dan bajonet.

9. Er zijn geene omstandigheden, waaruit men niet eervol te voorschijn kan komen.

10. In het gevecht is er geen aflossing. Zijt gij eenmaal in het gevecht dan blijft gij er in tot het einde. Gij krijgt ondersteuning maar geen aflossing.

11. Zoo lang gij vecht, steun dan slechts de gezonden; eerst als de vijand verslagen is, kunt ge aan de gewonden denken. Wie voor hen in het gevecht zijn post verlaat is een lafaard, geen barmhartige. Het wegvoeren van gewonden mag slechts op daartoe strekkend bevel geschieden.

Als voorbeeld van het nut van dergelijke wenken, zij vermeld dat bij eene oefening een kaderlid een stuk tegen een terreinvoorwerp in eene opgegeven strook in stelling moest brengen en als eenig motief voor de gekozen plaats, die zeer slecht was, op kon geven dat er van daaraf zoo'n goede terugtochtsweg liep.

Bij eene andere gelegenheid werd aan een soldaat gevraagd wat hij doen zou, als naast hem in de vuurlinie iemand riep dat het niet meer te houden is en dat men terug moet. Hij antwoordde dat hij vluchten zou, daar de eigen partij zich niet meer kon handhaven.

4. *Zelfbeheersching.* Het spreekt van zelf dat iemand zich gemakkelijk zal beheerschen indien al zijne neigingen door tegenovergestelde denkbeelden in evenwicht gehouden worden. Men zegt dan dat zoo iemand in psychisch evenwicht is.

Heeft iemand echter een of meer neigingen, die geen voldoende tegenwicht hebben, dan treden deze meer op den voorgrond en worden zij moeilijker beheerscht. Het is dus voor het verkrijgen van zelfbeheersching gewenscht, dat zulke, op den voorgrond tredende, ongewenschte neigingen, worden tegengegaan. Men zal dus de verschillende menschen tegendenkbeelden moeten trachten bij te brengen, welke hen meer in evenwicht brengen. Dit is de beste wijze om ongewenschte neigingen te beheerschen, want krachtdadig onderdrukken doet de neigingen veelal slechts in kracht toenemen.

Als voorbeeld zullen we de behandeling der beschroomdheid nagaan,

een zustereigenschap der vrees. Bij de recruten wordt zij veelvuldig aangetroffen, vooral bij degenen die van het platte land komen; deze laatste gevoelen hunne onhandigheid in de nieuwe omgeving doorgaans het sterkst. Vele hunner handelingen, die men dom of onhandig noemt, zijn slechts producten hunner beschroomdheid. Dit wordt erger wanneer zoo iemand werkt in tegenwoordigheid van een chef. Verliest deze nu dadelijk het geduld en vaart tegen den man uit, dan wordt juist het omgekeerde bereikt van hetgeen beoogd wordt. Wel is waar wordt dan soms een tijdelijk schijnresultaat verkregen, maar de oorzaak der verkeerde handelwijze, geen domheid of onoplettendheid, maar beschroomdheid, wordt verergerd. Ook ontsnappen zoo'n recruit soms onwillekeurige leugens; sommigen zijn b. v. geneigd op alles ja te zeggen, doordat ze zich niet beheerschen kunnen bij de verrassing van eene vraag en de noodzakelijkheid om dadelijk te moeten antwoorden. De beste behandeling is nu om geduldig te zijn, den man op zijn gemak te stellen en vooral om te trachten diens gevoel van eigenwaarde langzamerhand op te heffen. Dit is de tegengedachte. Als een meerdere hiervan overtuigd is zal het hem gemakkelijker vallen om bij de onhandigheden van zoo'n recruit kalm te blijven.

Tegenhangers van vrees zijn eveneens te vinden, o. a. door den man te wijzen op het verrichten van daden, welke hij vroeger niet of nauwelijks dorst uit te voeren. De gymnastiek of het rijkunstig onder-richt bieden hiertoe gelegenheid; ook nachtoefeningen waar de man langzamerhand meer alleen in de duisternis komt, leeren hem zijne vrees beteugelen.

De goede neigingen moeten natuurlijk slechts versterkt worden en alles wat daaraan kan schaden, moet men vermijden. Om dus kalmte te behouden, moet men de oefeningen niet overhaasten en de menschen niet agiteeren. In den oorlog steunt de snelheid van uitvoering op de kalmte van den chef tot aan den soldaat en deze wordt niet door overhaasting verkregen.

In het algemeen is ook lichamelijke training voor het verkrijgen van eene goede gezondheid, een voorname factor voor een krachtig zenuwgestel dat in oorlogstijd van zooveel gewicht is.

5. *Zelfstandig denken.* Hoe volmaakter de wapenen worden en hoe meer de man op zich zelf staat, hoe meer de opleiding in geestelijke richting geleid moet worden, daar de minderen zelfstandig moeten kunnen denken. Ze moeten dus zelf leeren beramen, besluiten en uitvoeren. Het gezond verstand moet zooveel doenlijk ontwikkeld worden. Het beste middel hiertoe is om den man op oordeelkundige wijze vrijheid van beweging te verleen. Telkens moet men beproeven om de menschen iets zelfstandig te laten volvoeren. Desnoods laat men den man eerst vertellen hoe hij het doen zal en laat hem dan tot het einde ongemoeid. Als men elk oogenblik ingrijpt, gaan de menschen daarop steunen en gevoelen geen drang om het alleen geheel goed te

doen. Ook moet men trachten de gemaakte fouten zelf te laten opsporen en verbeteren; ze worden dan veel beter onthouden en de ambitie wordt geprikkeld.

6. *Kameraadschap*. Een geest van kameraadschap ontwikkelt zich in de kazerne van zelf. Deze kan men nog versterken door duidelijk te maken, hoezeer men in den oorlog elkander noodig heeft. Vooral dient er op gewezen te worden, dat, door het laf zijn of achterblijven van iemand in een gevecht, zijne kameraden het des te meer moeten ontgelden. Als een staaltje hoe de mensehen dit zelf gevoelen moge dienen dat in het corps Davoust, de manschappen, die bij een gevecht absent geweest waren, door hunne kameraden hieromtrent werden ondervraagd en dat hun bij onvoldoende excuus eene krachtige kameraadschappelijke kastijding werd toegediend.

In het Russische velddienstvoorschrift drukt men den soldaat in de eerste plaats op het hart: „Ga zelf ten onder, doch help uw kameraad”.

Indien deze eigenschappen voldoende vast in den man zijn ingeworteld zullen ze hem als regel zelfs in groot gevaar in staat stellen zijne innerlijke neigingen te beheerschen. Dit is het einddoel der moreele opvoeding. Een leger waarin dit doel bereikt wordt, is zooals reeds is aangetoond, tot groote dingen in staat.

Hiermede zijn we gekomen aan het einde van ons betoog. Wellicht heeft men zich bij de eerste hoofdstukken afgevraagd waarom toch zoo in den breede over vrees en de gevolgen daarvan gesproken is en waarom de massaverschijnselen en de paniek zoo zijn uitgesponnen. Dit alles heeft niet slechts gediend om een kijk te geven in den geest van den strijder en om de werkelijkheden van het gevecht voor oogen te stellen en niet alleen om aan te toonen van hoeveel gewicht het psychische element in den strijd is, maar bovenal is het eene poging geweest om de noodzakelijkheid van moreele opvoeding duidelijk te maken. Want die opvoeding zal den soldaat in vele gevallen bestand doen zijn tegen de lage aandriften, die hem bestormen in de vreeselijke uren en tegen de waanzinnige vlagen der noodlottige paniek. En dan zullen de schoone woorden, die in ons volkslied voorkomen, even onuitwischbaar zijn gegrift in de harten onzer soldaten als in het staal onzer kanonnen, want de menschen zullen dan werkelijk in staat zijn, om hun hooge plicht te vervullen tot in den dood.

Behoud van de Depots der Veld-Artillerie in vreedetijd.

Naar aanleiding van het artikel: „Opheffing van de depots der Veld-Artillerie in vreedetijd”, in het Meinummer van de(n) Mil. Spect. van de hand van den Kapitein W. E. VAN DAM VAN ISSELT, komt het ons noodzakelijk voor een pleidooi te houden voor behoud van genoemde depots en zal ons artikel uit den aard der zaak een bestrijding van het zooeven genoemde worden en wel voornamelijk van het voorstel sub 4°. daarin genoemd.

In de eerste plaats willen wij dan opmerken, dat van eene verdwijning van de vredesdepots tot nu toe geen sprake is geweest, wel van een groote uitbreiding van werkzaamheden door de mobilisatie, wat Schrijver blijkbaar aanleiding geeft tot een naamsverandering door te spreken van oorlogsdepots om op deze wijze de vredesdepots eenvoudig al dadelijk weg te goochelen.

Wie den gang van zaken bij de depots in de eerste mobilisatieweken van nabij heeft gezien, zal met ons tot de overtuiging zijn gekomen, dat de vredeskern van de depots, zooals die tot nu toe bestonden enorme diensten heeft gepresteerd en dat een reserve-opperwachtmeester, voorzien van lijsten van het overcomplete personeel der batterijen totaal in de war zou zijn geraakt, ook al waren geen reservebatterijen bij die depots opgericht.

Volgens Schr. zou de mobilisatie van 1914, als onomstootelijk vaststaande bewezen hebben:

„1°. Dat in tijd van vrede veel te veel drukte wordt gemaakt over „de africhting van de artillerie-remonte.”

Wij hebben nooit geweten, dat er eenige drukte over de africhting der remonte werd gemaakt. De vraag blijft slechts: „moet er remonte worden afgericht, ja of neen?” Wie eenigszins van het africhten van paarden op de hoogte is, zal de noodzakelijkheid daarvan inzien, wie dit niet is, zal het niet begrijpen en misschien daarom verwerpen. Is het noodig om een recruit van de Infanterie te leeren loopen, hem gymnastisch voldoende te ontwikkelen om hem als soldaat bruikbaar te maken, hem de houding te leeren, waarin hij moet marcheeren, compleet uitgerust over lange afstanden? Is het noodig om een recruit de krijgstucht te leeren? Is een Nederlander een geboren soldaat?

Is het anders met ons inlandsch paard; moet dit paard niet leeren loopen in een goede houding, moet het niet gymnastisch ontwikkeld worden om als soldatenpaard lang dienst te kunnen doen, moet het niet de houding leeren, waarin het marcheeren moet compleet uitgerust over lange afstanden? Is het noodig dat het paard geleerd wordt de

tucht der hulpen? Is ons inlandsch paard van nature gebouwd voor een goed soldatenpaard?

Zou het nu niet oneindig moeilijker zijn de opvoeding van ons inlandsch paard tot soldatenpaard te voltooien dan van den doorsnede Nederlander een soldaat te maken? De laatste kent de taal, waarin men tot hem spreekt, het paard moet de taal der hulpen eerst leeren voor we tot hem kunnen spreken en we de eigenlijke opvoeding kunnen beginnen.

En dit alles is niet anders dan het „africhten” wat bij de depots met toewijding en zonder drukte geschiedde.

Zeker, paarden van allerlei taille, herkomst, vredesgebruik, leeftijd enz. zijn in grooten getale voor de batterijen opgevorderd en in enkele dagen voor den dienst geschikt gemaakt. Maar hoe? zouden wij willen vragen. Vroeg men aan een Duitscher, hoe dit toch mogelijk is geweest, hij zou u antwoorden: „Das war sehr einfach, es war befohlen,” m. a. w. het moest wel. Hoevele van deze paarden hebben er echter het leven bij gelaten, wat is er thans van over, in welken toestand verkeeren zij, hoeveel zijn er als onbruikbaar naar de depots gezonden?

Gelukkig al weer, dat de paarden niet praten kunnen, men zou wat te hooren krijgen. Hoe lang zullen deze paarden nog meeloopen, wat hebben ze reeds geleden?

En wat de geschiktheid als rijpaard betreft, het z.g. „wandelrijden” kan toch moeilijk als criterium voor een rijpaard gelden. Gelukkig spreekt Schr. dan ook van zoogenaamd wandelrijden. Wandelrijden, alleen, drukt iets genoeglijks uit. Wij zijn overtuigd dat het voor zeer veel paarden lang niet altijd genoeglijk is geweest.

En dat de geschikte rijpaarden niet zoo talrijk zijn, zou kunnen blijken uit een feit, dat ons ter oore kwam, dat bij een Afdeeling van een der Regimenten Veld-artillerie op oorlogssterkte geen geschikt rijpaard voor een der officieren kon gevonden worden na een mobilisatie van tien maanden. (Dit laatste zouden wij echter niet gaarne onderschrijven, daar het ons wil voorkomen, dat bij een aanwezigheid van \pm 110 stampaarden toch wel een eenigszins geschikt rijpaard te vinden moet zijn.)

Bovendien is bij de reserve-batterijen, waarvan enkele geheel bestonden uit gevorderde paarden, de onbruikbaarheid als rijpaard van deze paarden overtuigend gebleken; voor de afzonderlijke ruiters konden in de eerste maanden geen, ook maar eenigszins bestuurbare paarden gevonden worden.

Theoretische bezwaren omtrent rijpaarden kennen wij overigens niet. ad 2°.

De bewering, dat voljarige paarden in ons land niet of althans niet in voldoende getale en van goede hoedanigheid in den handel te verkrijgen zijn, mag gerust naar het rijk der mythen verhuizen. Heel veel voljarige paarden zullen echter in 1913 niet naar Duitschland verhuisd zijn. En men moet niet vergeten, dat bij de mobilisatie van 1914

oud en jong, rijp en groen, geschikt en ongeschikt is opgevorderd tegen gebruikswaarde. Men moest de paarden afstaan. Gaat men nu in vreedstijd voljarige paarden koopen, dan vindt men:

1°. hengsten, bestemd voor de fokkerij, die trouwens overigens niet in aanmerking komen.

2°. ruinen, die men tegen handelswaarde moet koopen.

3°. merries, waarvan de goede exemplaren voor de fokkerij bestemd blijven.

Blijven dus over de jonge paarden, die in vreedstijd door de remonte-commissie aangekocht worden en die dus bij de depots afgericht moeten worden, alvorens zij volkomen geschikt zijn voor soldatenpaard.

„De beste paarden kregen nog de reserve-batterijen en de houwitsers.”

Wat de houwitsers aangaat, hierover kunnen wij niet oordeelen. Wat de reserve-batterijen betreft, hebben wij dit verhaal meer gehoord en ofschoon wij alleen de paarden van de helft van de reserve-batterijen kennen, moeten wij toegeven, dat deze op het oog een veel aangenamer indruk maken, dan de paarden van vele bestaande batterijen; of de paarden echter beter zijn, is moeilijk te beoordeelen. Alleen vragen wij ons af: kent Schr. de paarden der reserve-batterijen, is het Schr. bekend, dat bij de reserve-batterijen vele paarden zijn, die als ongeschikt van de Batterijen naar de Depots zijn teruggezonden? en willen wij nog opmerken, dat bij de ons bekende reserve-batterijen de opvatting bestaat, dat de paarden in dusdanigen staat dienen te zijn, dat zij nog een campagne moeten kunnen mede maken, een opvatting, die o. i. overal gehuldigd moet worden.

De conclusie, waartoe Schr. komt, zouden wij dus als volgt gesteld wenschen: „Wij zouden dus de Depots der Veld-Artillerie bij demobilisatie gehandhaafd willen zien”.

Dat Schr. zelf van de africhting als rijpaard bij de batterijen (van een andere africhting wordt niet gesproken) niet heel veel resultaat verwacht, blijkt wel uit het feit, dat de V. A. in vreedstijd rijpaarden uit de Cavalerie zou moeten betrekken, die dus in oorlogstijd, wanneer ze het meest noodig zijn weer zouden moeten verdwijnen.

Schr. hinkt hier trouwens op twee gedachten: rijpaarden van de Cavalerie en verder africhten van rijpaarden bij de batterijen.

Verder spreekt Schr. over grotere ervaring op het gebied van africhting, die voortaan gemeengoed voor allen moet worden. Waar van grotere ervaring gesproken wordt, wordt ervaring verondersteld. Bij vele batterijen ontbreekt o. i. echter elke ervaring op het gebied van africhten; hoe zou dit ook anders kunnen?

Gemeengoed voor allen, zal de africhting nimmer worden, daarvoor is het een te moeilijke, op zich zelf staande arbeid en waar de geheele maatschappij tegenwoordig gebaseerd is op specialisering en verdeling

van arbeid, vragen wij ons af: „waarom zou dit in het leger niet noodig zijn?”

Een nieuw arbeidsveld voor de vredeskern van de batterijen is in dit opzicht niet gewenscht, daar het oude d.w.z. oordeelkundige behandeling, besturing en verzorging van het afgerichte paard nog zoo veel bewerking noodig heeft, dat een ernstige studie en een nauwgezette toepassing van goede rijkundige grondbeginselen, alle aandacht in beslag zal nemen en waar hierin bij alle batterijen nog zoo veel wordt te kort gekomen kan van een africhting bij de batterijen geen sprake zijn.

Bovendien kleven o.i. aan eene africhting bij de batterijen nog de volgende nadeelen :

a. De africhting komt 's winters onherroepelijk in het gedrang door: de scholen, recrutenopleiding, tactische oefeningen op de kaart, wetenschappelijke bijeenkomsten, panoramaoefeningen, te weinig instructeurs, oefeningen met de oudere lichter, enz.

's zomers zullen de batterij-oefeningen, oefeningen in verband met andere wapens, schietoefeningen, manoeuvres enz. wel zooveel tijd in beslag nemen, dat van een africhting in dit tijdperk niets terecht komt.

b. Door de africhting bij de batterijen bestaat eenigszins het gevaar, dat de bereden artillerie te veel in het teken van het paard komt te staan en het kanon, alsmede de tactiek, zooals dat vroeger was, geheel op den achtergrond komen.

Het feit toch, dat men de paarden geheel opgevoed voor hun dienst in de batterijen, van de depots overneemt, maakt het mogelijk om alle aandacht aan het voor de batterij noodige te kunnen wijden.

Nu weten wij wel, dat de africhting in het buitenland wel bij de batterijen plaats heeft, doch men moet niet vergeten, dat wij op rijkunstig gebied nog veel bij het buitenland achter zijn en hoewel wij overtuigd zijn, dat lang niet genoeg officieren naar het buitenland worden gezonden om daar op allerlei gebied te leeren, zoo moeten wij niet bij ons zelve verwerpen, wat wij op het buitenland vóór hebben. Alle buitenlandsche officieren, die wij spraken, gaven ons hunne bewondering te kennen over ons systeem van africhten der paarden bij de depots.

Dat wij bij mobilisatie moeten kunnen beschikken over een zoo groot mogelijk aantal reeds, dadelijk bruikbare oorlogseenheden, die reeds den 2^{den} mobilisatiedag van zich af kunnen schieten, zal niemand willen bestrijden. Dat dit ten koste moet gaan van de depots is echter iets anders. Zooals Schr. zich de zaak voorstelt, om een 8ste batterij te willen formeeren ten koste van het depot, geeft ons het idee van een bokser, aan wien men een derden arm zou willen toevoegen, om goed van zich af te kunnen slaan, maar ten koste van één been. Zoude deze bokser daarmee gebaat zijn?

In hoeverre de afschaffing van de depots een bezuiniging zoude

wezen, zouden wij niet gaarne willen berekenen. Een goed artillerist vraagt nooit wat het kost, m. a. w. een bij uitstek nuttige instelling als die der depots moet niet uit zuinigheidsoverwegingen verdwijnen. Bovendien gelooven wij echter dit een zuinigheid zou worden, die de Engelschman noemt: „penny wise and pound fool”. Helaas zal men het „pound fool” echter niet dan over een groot aantal jaren bemerken, als de voor ons land zoo gunstige remonteeringsmodus naar omlaag is gehaald, als de africhting gemeen goed is geworden en de paarden vroegtijdig zijn versleten.

De oorzaak van den aanvankelijken achterstand aan geoefenheid der reservebatterijen moet overigens voor een groot gedeelte geweten worden aan de commandanten der bestaande batterijen, die niet altijd het geschikte personeel daarvoor afzonderden.

Dat Schr. na ruim 22 jaren achtereen bereden te zijn geweest, de mogelijkheid van de zaak niet te begrijpen, niet uitsluit, wij moeten het zeggen, is zeer juist gezien. Schr. begrijpt de zaak inderdaad niet en wanneer men zich nooit op „africhting” heeft toegelegd is dit geen wonder. Schr. heeft 43 jaar achtereen geloopt. Is dat een bewijs dat Schr. een recruit van de Infanterie op de meest practische wijze gymnastisch tot een goed loopend soldaat kan ontwikkelen en de geheele theorie en practijk van het loopen machtig is en begrijpt? Bij de depots der V. A. is „paardrijden” geen hoofdzaak, doch „africhten” van paarden en het doel van die africhting is: „de ontwikkeling en het gebruik van de lichamelijke krachten en moreele hoedanigheden van het paard, de onderwerping aan de hulpen door een oordeelkundige opvoeding en het trachten te verkrijgen van het zoogenaamde evenwicht d. w. z. het plaatsen in de goede houding naar gelang van den dienst waarvoor het paard bestemd is”.

Op gevaar af van beschuldigd te worden van veel drukte te maken over de africhting van de artillerie-remonte herhalen wij onze meening, dat dit alles nooit gemeen goed kan worden, dus moet geschieden bij een afzonderlijk daarvoor bestemd korpsgedeelte m. a. w. „Behoud van de Depots der Veld-Artillerie”.

J. H. VAN REEDE.

Oorlog en spoorwegdienstregeling.

I.

VERWORDING VAN MOBILISATIEDIENSTREGELINGEN.

Zooals, vooral in dit tijdschrift, als bekend mag worden beschouwd, hebben enkelē landen een afzonderlijke dienstregeling op de spoorwegen voor den tijd van oorlog of oorlogsgevaar. Uit den aard der zaak is zulk een dienstregeling eenigszins theoretisch opgesteld en daarom loont het de moeite na te gaan, hoe het haar in de praktijk vergaat.

Als bouwstoffen voor een beschouwing daaromtrent dienden de beperkte dienstregelingen der Nederlandsche spoorwegen en de Deutsche dienstregelingen van November, December en Mei j.l., terwijl ook eenige gegevens zijn ontleend aan het artikel van Prof. Dr. A. KÜNTZEMÜLLER over „der internationale Eisenbahn-Personenverkehr im Kriege” in het April/Mei-nummer van „Weltwirtschaft” 1). Wel was in November in Deutschland niet meer de volledige mobilisatie-dienstregeling in werking, maar de baanvakken, waar deze nog gold, geven een goed beeld van den tijd toen zulk een dienst door het geheele Deutsche rijk werd uitgeoefend.

Wij kunnen ten opzichte van zulk een mobilisatie-dienst twee stelsels beschouwen; het eene komt tot uiting hier te lande, het andere in Deutschland. Beide gaan uit van de gedachte, dat voor een intensief verkeer eenzelfde snelheid der treinen op eenzelfde baanvak een vereischte is, en dat die snelheid en de oponthouden onderweg zooveel mogelijk gelegenheid tot het inhalen van vertragingen moet verschaffen. Het Deutsche stelsel neemt daarbij de mogelijkheid van een regelmatig 10- of 5-minutendienst aan, zoodat de vertrekuren van eenzelfde station in dezelfde richting vrijwel hetzelfde cijfer in de minuten-eenheden hebben; soms is zelfs het geheele minutenaantal hetzelfde. Dat er op het „Dienstfahrplan” behalve de burgertreinen nog militaire voorkomen, blijkt uit de treinummering. Zoo begint op de lijn Bingerbrück—Münster am Stein (Henschel no. 1401) de nummering heen met 3 om 12.13 's middags van Bingerbrück; de eerstvolgende gaat als No. 9 om 1.33; waarschijnlijk zal het vertrekuren van de laatste eerst 1.43 geweest zijn, want op deze lijn komen verder voor No. 79 om 7.13 's morg., 83 om 8.13 en 87 om 9.13; wij kunnen dus interpoleren 81 om 7.43 en 85 om 8.43. Over het 20,1 K.M. lange baanvak doen de treinen 63

1) Het artikel is eenigszins eenzijdig gesteld en nog al onvolledig.

minuten, dus ongeveer 20 K.M. per uur 1); het komt overeen met de rijtijden tusschen Münster am Stein en Birkenfeld—Neubrück (Hend-schel No 1400), 2 uur 25 minuten over 65,5 K.M. of 19,2 K.M. per uur. De oorzaak van die iets mindere snelheid is natuurlijk te zoeken in het oponthoud voor het onderweg waterinnemen der lokomotieven.

Het Nederlandsche stelsel schijnt niet zoo fijn bewerkt; de eischen van den burger treden reeds dadelijk veel meer op den voorgrond. Bijna uitsluitend bij de Staatsspoor en dan nog alleen zoo nu en dan vinden wij dat halstarrig vasthouden aan een regelmatigen dienst terug. Ook de snelheid (± 30 K.M. per uur) is belangrijk grooter dan in Duitschland. Daarentegen is meer rekening gehouden met den eisch materieel en personeel 's nachts altijd of vrijwel altijd terzelfde plaatse te laten verblijven, en ook voor depot-stations de veiligste verblijf-plaatsen uit te kiezen. Maar ook — en dat is bij de verwording een belangrijk punt — in de dienstregeling zelf zijn reeds sneltreinen opgenomen en zelfs met vrij groote snelheid: over het traject Piet Gijzenbrug—Hillegom bijv. deed de gewone trein met stoppen te Lisse 18 minuten, de sneltrein 10. Zoo kon het dan ook voorkomen, dat na 2 September de toen nieuw ingelegde trein 57, met een vrijwel gelijken rijtijd en gelijk aantal bediende stations als een lokale sneltrein van den gewonen dienst, slechts 3 minuten korter over het traject Amsterdam—Rotterdam deed dan trein 51, die aan 3 stations meer stopte.

Maar hier komen wij al aan de verwording. De opmakers van het mobilisatieplan rekenden er natuurlijk op, dat het publiek zich niet zooveel zou verplaatsen, maakte dat verplaatsen daarom zoo moeilijk mogelijk, maar hield tevens in het oog, dat die burger treinen ook voor militaire doeleinden dienst moesten doen; vandaar het stoppen te Hillegom, Piet Gijzenbrug en Voorschoten, te Ede en te Harderwijk. De Nederlander liet zich echter niet afschrikken; in deze ure des gevaars kon hij het zelfs niet laten zijn klachten officieel en niet-officieel te uiten en de desbetreffende autoriteiten konden niet anders doen dan toegeven. De dienst van 5 Augustus werd 14 dagen daarna reeds belangrijk uitgebreid: het eigenaardigste gebeurde dat wel bij de Ned. Centraal-spoor, die gewoonweg tusschen de z.g.n. BG en BS (Burger-Gewone en Burger-Sneltreinen) lokaal treinen van den Zomerdienst met de oude nummering invoegde.

De eischen der scholen deden 1 resp. 2 September een treinvermeerdering ontstaan, waarbij de N. C. S. behave voor de sneltreinen de mobilisatiedienstregeling gedeeltelijk buiten werking stelde. De H. S. M. volgde dat voorbeeld geheel op 21 September op, de S. S. eerst bij de verandering van 1 November. Wij krijgen dus de volgende gevallen:

5—17 Augustus: overal mobilisatiedienst.

17 Augustus—September overal vermeerderde mobilisatiedienst be-

1) Oponthoud inbegrepen.

halve op de locaalspoorwegen Utrecht—Baarn en Utrecht—Zeist; op de verdere N. C. S.-lijnen ook treinen van den gewonen dienst

1—21 September geen mobilisatiedienst Utrecht—Baarn, Utrecht—Zeist en Ede—Nijkerk; gewijzigde (eenigszins versnelde) mobilisatiedienst met ingevoegde gewone treinen op de hoofdlijn der N. C. S.

21 September—1 November geen mobilisatiedienst op de H. S. M., en op de N. C. S.; daardoor een gemengde dienst op de trajecten Rotterdam—Dordrecht, Rotterdam—Utrecht, Arnhem—Elst, Nijmegen—Ressen Bommel en Hengelo—Almelo.

1 November geheele intrekking van den mobilisatiedienst.

In Duitschland komen de sneltreinen eerst 21 Augustus, dus 4 dagen na de eerste groote treinuitbreiding bij ons. Aan den eenen kant bedenke men daarbij, dat het troepenvervoer aldaar uit den aard der zaak veel uitgebreider was dan bij ons, maar aan den anderen kant dat een behoefte aan sneller vervoer voor enkele militaire categoriën wel spoedig gevoeld zal zijn; die ambtelijke personen zullen lang niet de benoodigde treinen gevuld hebben, zoodat er aan te nemen is, dat men die treinen tevens voor het burgerverkeer opengesteld zal hebben. 21 September wordt daarop een conferentie der verschillende directies gehouden, die een dienstregeling ten gevolge gehad, welke midden November in werking trad 1). Voor het niet onder militair bewind staand gebied schiep die dienst eenzelfde toestand als bij ons op 1 November; het was een enigszins gewijzigde invoering van de gewone dienstregeling met minder treinen. Maar vooreerst was dat „onder militair bewind staande gebied” nog al uitgestrekt: het bevatte vrijwel alles ten Z. van een lijn Coblenz—Jünkerath—St. Vith en ten W. van den Rijn en voor het Oosten alles Oostelijk van den Weichsel en de lijn Posen—Thorn. Na 1 Mei werd alleen Pruisen beOosten den Weichsel als oorlogsgebied beschouwd.

Toch zien wij ook in deze oorlogsgebieden de eischen van den Burger tot wijziging der dienstregeling leiden. Hierboven werd reeds op een verlegging van een trein van het baanvak Bingerbrück—Münster am Stein gewezen, maar dikwijls wordt een trein versneld om een gewenschte aansluiting mogelijk te maken, dikwijls ook vindt een verschuiving en versnelling plaats om een sneltrein door te laten. Zoo heeft men het ook in Duitschland niet zonder verwording kunnen doen. Eerst is dat geheel onder de hand, niet-officieel, geschied, doch spoedig moet men de waarheid erkennen en de dienstregeling, waaraan men zich toch niet meer hield, wordt gewijzigd.

Wil men een voorbeeld? Volgens de mobilisatieregeling in het S. S.-spoorboekje van 21 September komt de trein 6.02 v.m. van Duisburg om 8.49 te Keulen; houdt men rekening met een 20 K.M. snelheid,

1) Die terugkeer tot den onregelmatigen dienst van vóór den oorlog heeft aan de hoop, die hier en daar voor een geheel gewijzigden dienst(regelmatigen) werd gekoesterd, den bodem ingeslagen.

dan zou het vertrek uit Dusseldorp 6.49 moeten zijn; de aankomst aldaar is 7.09, zoodat hier waarschijnlijk met een snelheid van 30 K.M. zal gereden zijn: wij kunnen dan het vertrek van Dusseldorp op 7.29 stellen. De nachtsteltrein uit Berlijn kwam echter om 7.44 te Dusseldorp en om 8.29 te Keulen aan. Het slechts 2-dubbele spoor tusschen deze twee plaatsen verzet zich tegen het onderweg voorbijrijden en een wijziging van den mobilisatiedienst zal er gevolg van geweest moeten zijn. Nog op dit oogenblik zijn er voorbeelden van te vinden. Ten Oosten van den Weichsel heeft, zooals reeds vermeld, de dienstregeling een typisch mobilisatie-karakter, en nu vertrekt op de lijn Koningsbergen—Insterburg (Hendschel No. 199) de ingelegde sneltrein 23 om 9.33 van Wehlau, terwijl er van hetzelfde station in dezelfde richting een mobilisatietrein om 9.31 v.m., dus 2 minuten vroeger, gaat. Dit geval wordt nog eigenaardiger, wanneer men bedenkt, dat de boemel vóór het inleggen van den sneltrein om 9.11 vertrok en dus van Koningsbergen 20 minuten verlaat is. In den gewonen tijd doet een boemel over den afstand Wehlau—Puschdorf (het volgende station) 14 minuten tegen nu 30; de veronderstelling, dat deze boemel niet 9.31, doch \pm 9.38 Wehlau verlaat en dan iets vlugger rijdt, zal wel niet ver van de waarheid af zijn.

Diezelfde lijn geeft een goed voorbeeld te zien van het versnellen van een trein, die voor het burgerverkeer waarschijnlijk van zeer veel belang is. Van Marienburg, het eerste belangrijke station ten Oosten van den Weichsel, ging volgens de eerst-geldende mobilisatie-dienstregeling een trein om 7.20 v.m. en om 9.40 v.m. naar Koningsbergen; 21 December is de tweede 20 minuten verlaat ter verkrijging van aansluiting uit Dirschau. Na 1 Mei volgt de eerste na Elbing den loop van den tweeden, ten einde een verbinding van vóór 1 Augustus weder in het leven te roepen, met het gevolg, dat men met een vertrek uit Dirschau om 8.55 een aankomst te Koningsbergen om 12.54 verkrijgt. Na 1 Augustus gaf een vertrek om 6.20 een aankomst om 2.03, een reis dus van bijna 8 uur tegen nu 4.

Wie de krijsbedrijven volgt, kan wel denken, dat er ook voor de spoorwegen ten Z. van Straatsburg een mobilisatie-dienst is ontworpen; men ziet hier echter de hand van den spoorwegman, die een kijk op de praktijk heeft gekregen, aan het werk: er wordt gelet op den loop der sneltreinen en hunne aansluitingen, men ziet er niet tegen op op enkele baanvakken sommige treinen vlugger of langzamer te laten rijden, wel wetende, dat eerst zulke kleinigheden aan de exploitatie een lenigheid geven, die in werkelijkheid noodig is. Ook hebben alle treinen, heen zowol als terug, te Rappoltsweiler (42 K.M. ten Z. van Straatsburg) een oponthoud van een uur: de spoorwegambtenaar weet te goed, dat juist zulk een lang oponthoud een geregeld verkeer in de hand werkt. Tevens kunnen er dan allerlei formaliteiten plaats hebben. De nummering — en dit is voor de praktijk ook van veel gemak — is bijna geheel gelijk aan die van den gewonen dienst.

Wanneer men aldus de Nederlandsche en de Duitsche mobilisatiedienstregelingen aan de praktijk toetst, wat hierboven getracht is te doen, blijkt daaruit, dat er volgens de Nederlandsche wijze van handelen, die er op het eerste oog niet zoo goed doorwerkt uitziet, meer rekening met praktisch mogelijke gevallen is gehouden, dan bij de Duitsche, dat de Nederlandsche leniger is. Misschien zal in den eersten tijd bij het groote Duitsche troepenvervoer de Duitsche regeling meer treinen mogelijk gemaakt hebben en is daarom een zeer beperkt, eenvoudig schema het beste. Toen echter na korten tijd de grootste transporten voorbij waren had het aanbeveling verdiend weder een vligere dienst in te richten, ontworpen door de dienstregelingsbureaux der spoorwegen, die mans genoeg zijn om alles goed te regelen en met de noodige extratreinen rekening te houden. In Engeland is het bij het vele troepenvervoer gebleken; eerst later hebben andere oorzaken tot een veel verminderden dienst aanleiding gegeven, en dat ook bij ons de spoorwegmaatschappijen in dit opzicht goede ambtenaren hebben, is wel gebleken bij de vele in de laatste 25 jaar gevierde feesten. De verwarring, die op de hoofdlijn van de H. S. M. in 1890 ter gelegenheid van de begrafenis van Z. M. WILLEM III geheerscht heeft, is een goede leermeesteres geweest. Bij de kroning van H. M. de Koningin in 1898 heeft een bijzonder, voor die dagen pasklaar gemaakte dienst gegolden en met zeer veel succes. Misschien is het juist voor mobilisatietijd zoo goed, dat een groot gedeelte der inspecteurs van het vervoer bij de spoorwegmaatschappijen oud-officieren zijn, al is natuurlijk overleg tusschen generale staf en spoorwegonderneming altijd zeer noodzakelijk.

II.

DE DUISCHE SPOORWEGDIENSTREGELING IN BELGIË EN NOORD-FRANKRIJK.

De Mei-uitgave van het (Duitsche) Reichskursbuch heeft een verrassing gebracht; er wordt een volledige dienstregeling voor de door Duitschland bezette gebieden van België en Frankrijk in gegeven en zelfs een versnelde, die eerst in het supplement vermeld wordt. De eerste is van 1 Maart, de tweede van 1 Mei. Ook HENDSCHEL heeft zulk een dienst vóór in zijn spoorboekjes voor Z.-W. resp. voor N.-W. Duitschland vermeld; het is echter niet de versnelde dienst, terwijl niet de alleen voor den militairen dienst bestemde treinen vermeld worden; daarom is er hier alleen van gebruik gemaakt, wanneer het grooter aantal opgenoemde stations een beter beeld dan het Reichskursbuch geeft. Het is toch in die twee spoorboeken, die geheel Europa behandelen, gewoonte voor het niet-Duitsche gebied alleen de belangrijkste stations op te noemen en natuurlijk zijn daarbij enkele verschillen te vinden. Toch verschaft het gebruik van dikke en dunne cijfers voor gewone en sneltreinen en van een bijgevoegde gestippelde langstreep voor de D-treinen een goede wegwijzer. De treinen nemen burgerreizigers slechts op bepaalde voorwaarden aan en op de lijnen dicht bij de gevechts-

linie slechts militairen. Verder zijn die treinen slechts bestemd voor het vervoer van afzonderlijk reizende officieren, soldaten en kleinere commando's, van postwagens en afzonderlijke wagenladingen.

De lijnen met uitsluitend militair vervoer zijn in België, die van Brugge naar Oostende, van Kortrijk over Thorhout naar Brugge en Oostende en de zijlijn van de laatste van Ingelmunster naar Thielt, in Frankrijk, Hirson—Busigny en Kamerijk (Cambrai), Douai—Rysel (Lille), Kamerijk—Bapaume (—Archiet), Hirson—Laon, Liart—Tergnier (Chaulnes), Mézières Charleville—Amagne Lucquy—Apremont, Sedan—Villosnes (—Verdun?), Bazancourt—Amagne Lucquy (—Liart) en eindelijk Bazancourt—Aund le Romain—Conflans Jarny. Wonder boven wonder geldt het „nur für Militär” niet voor Hiron—Mézières, Charleville—Fentsch, noch voor het baanvak St. Quentin—Tergnier—Noyon.

Niet op alle lijnen is er een geregelde dienst; slechts die spoorwegen hebben er een, die voor de militairen van beteekenis zijn; ook de sneltreinen richten zich, zooals hieronder zal blijken, naar deze. Dit is ook van invloed op de stations. In gewone tijden zijn de internationale verbindingen niet altijd langs de kortste route ontworpen, maar om de hoofdstations van belangrijke plaatsen aan te doen worden er dikwijls grootere of kleinere omwegen gemaakt en op die stations gerebrousseerd: de lokomotief komt aan den anderen kant van den trein. Zulk een rebroussement werkt vlug verkeer niet in de hand en zoo gebruikt het Duitsche militair gezag in plaats van het voornamen kopstation een gunstiger gelegen inrichting in een voorstad; het centraalstation Gent (Zuid) wordt vervangen door Gent (St. Pieter), dat pas ter gelegenheid van de Gentsche wereldtentoonstelling zeer vergroot werd. Het station Verviers (West), toch al ten doode opgeschreven, is geheel gesloten en Verviers wordt bediend door het Oosterstation; evenzoo verviel Brussel (Zuid) voor alle treinen behalve voor die uit de richting Charleroi, waardoor bijv. een versnelling der treinen Rysel—Brussel—Leuven (Aken) verkregen werd. Ook in Luik kwam verandering: in plaats van naar Luik (Longdoz) gaan de treinen uit de richting Namen—Seraing naar het op de lijnen Luik (Guillemins)—Verviers en Luik—Rivage gelegen station Angleur. Ook de sneltreinen van Namen, in de eerste plaats bestemd voor het verkeer naar en van Aken en verder, gaan nu niet over Luik (Guillemins), maar over Seraing—Angleur; dat zij over het traject Hoei—Aken toch langeren tijd noodig hebben dan in gewonen tijd moet aan de geringere snelheid toegeschreven worden.

Maar nu het voornaamste: de dienstregeling zelve. Zij is het best te vergelijken met de Nederlandsche; wel een bewijs op welke goede grondslagen onze generale staf (of zijn het de spoorwegmaatschappijen zelve?) heeft gewerkt. Wel is weder eenzelfde regelmatige 10-minutendienst de norm, maar grootere en kleinere uitzonderingen zijn regel en de sneltreinen maken de regelmaat wel eens geheel in de war.

Maar ook het Nederlandsche beginsel om het punt van uitgang van den morgen aan dat van den binnenkomst 's avonds zooveel mogelijk

gelijk te doen zijn, is toegepast, eveneens dat van het aantal gewone treinen; soms is het er een, meestal 2, betrekkelijk zelden 3 in elke richting én behalve op kleine baanvakken, die aan twee of meer lijnen gemeenschappelijk zijn, zeer zelden 4 of meer. Een getal van 7 stoptreinen (en 2 lokale sneltreinen) tusschen St. Quentin en Tergnier is het maximum; 3 van die treinen beginnen in Namen en 2 in Herbestal (via Angleur), terwijl er tusschen Luik (Guillemins) en Namen sinds 1 Mei nog 2 lokaaltreinen zijn ingelegd. Het opnoemen der verdere verschillen en het aantal treinen op elk baanvak zou hier te ver voeren, vooral waar Reichskursbuch en Hendschel betrekkelijk gemakkelijk te raadplegen zijn en allicht in de groote societeiten een vaste plaats hebben. Alleen volgt hieronder hoe het naar de Nederlandsche grenzen toe geregeld is. Tusschen Luik (Longdoz) en Visé gaan 2 treinen, tusschen Hamont en Neerpelt ook 2. Op het baanvak Turnhout—Herenthals gaat er maar een met aansluiting van en naar Antwerpen. Ook tusschen Antwerpen en Esschen wordt de dienst door een enkelen trein waargenomen, terwijl Achel en Lanaken in het geheel niet bediend worden. Eigenaardig is de dubbele verbinding in Hendschel van den dienst op het baanvak Diest—Leopoldsburg, eens als onderdeel van de lijn Moll—Leopoldsburg—Diest—Tienen (Tirlemont)—Geldenaken (Jodoigne)—Namen en eens als een lijn Diest—Truppenübungsplatz Beverloo, dat dicht bij Leopoldsburg ligt. Van de genoemde lijn Moll—Namen worden de gedeelten Moll—Leopoldsburg, Thienen—Geldenaken en Ramilies—Namen niet geëxploiteerd.

Wijzigingen van bestaande routes komt nog al eens voor. Zoo is er een dagelijksche dienst Aken—Bleyberg—Chênée—Luik in plaats van de gewone diensten Aken—Bleyberg—Welkenraadt/Verviers, Bleyberg—Chênée en Verviers—Chênée—Luik. Bepaald nieuw is de doortrekking van de lijn (Gouvy—)Libramont—Bertix naar Carignan tusschen Sédan en Montmédy. Die lijn is in vreedestijd als tegen het belang van België en Frankrijk en als onrendabel niet tot stand gekomen, doch vormt nu een goede verbinding door de Ardennen over Spa—Sédan tusschen Aken en Mézières Charleville. Eigenaardig is de loop der treinen Hirsion—Mézières Charleville, die over Liart geleid worden ten einde daar naar Amagne Lucquy en Laon aansluiting te kunnen geven; in gewone tijden wordt de route over le Tremblois—Auvilliers genomen.

De sneltreinen — feitelijk het belangrijkste deel der dienstregeling — blijven nog te bespreken over. Het uitgangspunt der meesten is Mézières Charleville, ook van andere zijden als generaal hoofdkwartier bekend. Voor de verbinding met Berlijn zorgen over Metz—Frankfort 2 treinen met doorgaande slaap- en restauratierijtuigen, en over Diedenhofen—Trier—Coblenz—Giessen ook 2, eveneens van slaap- en restauratierijtuigen voorzien en met doorgaande rijtuigen naar Keulen. Verder is het hoofdkwartier met Luxemburg over Longuyon verbonden, naar de richting Rijsel—Kortrijk is ook 2 maal per dag gelegenheid tot overkomst; die van 's morgens loopt door tot Oostende, die van 's avonds

tot Thielt; de laatste heeft te Aulnoye aansluiting naar Brussel, dat een tweede route over Namen—Dinant heeft. Eindelijk loopen er van een drietal bij het front gelegen stations (Tergnier, Challerange en Stenay) 's ochtends D-treinen naar Mézières en 's avonds terug.

Een tweede reeks sneltreinen gaat van Aken uit over Herbestal: twee gaan er naar Rijsel over Brussel, waarvan een in elke richting te Luik aansluiting geeft naar Mechelen—Antwerpen en de ander over Hasselt—Aarschot. Van Herbestal gaat er verder een naar Namen, Charleroi, St. Quentin en Tergnier en wordt er één gewone sneltrein uit Keulen doorgevoerd naar Luik en Brussel.

Brussel is natuurlijk een belangrijk punt voor de Duitschers, en weer spiegelt dit zich in het sneltreinverkeer af. De verbindingen naar Mézières Charleville over Bergen—Aulnoye resp. Namen—Dinant zijn reeds genoemd, eveneens die met Rijsel en Aken; daarbij komen dan nog een directe verbinding (over Aalst) en een over Dendermonde met Gent, Brugge en Oostende en een dubbele naar Namen, Luxemburg en Metz: de laatste gaan door naar Stuttgart resp. München. Eindelijk zorgen 3 sneltreinen voor het verkeer met Antwerpen.

Rijsel eindelijk heeft 2 snelverbindingen met Oostende, 1 met Thielt, 1 met Gent, 2 naar Mézières Charleville, nog 2 extra naar Valenciennes, 1 naar Douai en Busigny en 2 naar Brussel—Aken.

Alles bij elkaar vormen die opgenoemde sneltreinen een aardige hoeveelheid; wel is waar leggen zij meestal slechts 45 K.M. per uur af, maar zij bieden toch het noodige gemak aan. Trouwens, tusschen Rijsel en Oostende is de reisduur vrijwel dezelfde als in den gewonen tijd: in Juli 1914 was er maar één trein, die van af Rijsel binnen de 2 uur Oostende bereikte, en geen in omgekeerde richting; nu is de aankomst te Rijsel precies 2 uur na het vertrek van Oostende.

Het geheele net is verdeeld in 6 districten, waarvan de commando's te Rijsel, Brussel, Luik, Luxemburg en Sedan gevestigd zijn.

Ten slotte nog een opmerking, die ook reeds van anderen kant gemaakt is. Behalve de plaatsen, die een afzonderlijken Duitschen naam bezitten (Brussel, Luik, Leuven, Brugge, Gent en Antwerpen) hebben alle stations den Franschen naam: Termonde in plaats van Dendermonde, Grammont in plaats van Geeraardsbergen, Mons in plaats van Bergen, Namur in plaats van Namen: is dit soms het gevolg van het feit, dat de innerlijke administratie der Belgische staatsspoorwegen geheel Fransch was?

Mr. L. G. N. BOURICIUS.

Sportwedstrijden voor het geheele leger.

Hoezeer wij instemmen met het streven van de centrale sportcommissie en er niet aan twijfelen, dat zij door de door haar gevoerde propaganda en georganiseerde sportfeesten den juisten weg inslaat tot het meer populair maken van de sport in ons land, zoo schijnt ons het directe nut, dat het leger hiervan trekt, toch gering.

Eenige sportief goed geoefende manschappen of eenige kleinere afdelingen, die mooie lichamelijke prestaties te bewonderen geven, vormen nog geen sportief vlot leger, dat door training in staat is, in zijn geheel groote vermoeienissen te doorstaan.

Wij hebben hier in 't bijzonder het oog op de Infanterie van wier krachten in den oorlog het meest gevergd wordt.

Wij zien toch allen zoo gaarne een Infanterie die niet alleen in staat is groote marschen in goede orde af leggen en zich vlot door het terrein te bewegen doch tevens uitmunt door eene flinke houding en goed kan schieten.

Hoe verhoogen wij nu de vlotheid, de houding en het uithoudingsvermogen van den man? Het eerste hangt ten nauwste samen met zijne lenigheid en vlugheid, terwijl het tweede als eisch stelt eene goede gezondheid en oefening. Lenigheid en flinke houding zijn te verkrijgen door gymnastische oefeningen.

Voor eene goede gezondheid zijn noodig in de eerste plaats een goed hart, krachtige longen en goede staat der overige inwendige organen. De longen kunnen echter niet goed werken bij den man, die van nature geheel voorovergebogen loopt en bij wien dus de ademhaling belemmerd wordt. Eene flinke houding is dus niet alleen fraai voor het oog, doch tevens een vereischte voor eene goede gezondheid.

Wij moeten dus zoeken naar een systeem van lichamelijke oefeningen, dat:

- 1e. de houding van den man verbetert,
- 2e. den man lenig maakt,
- 3e. de werkzaamheid van de longen bevordert,
- 4e. de spijsvertering bevordert,
- 5e. de ademhalingspijpen en het hart en daardoor den bloedsomloop en de stofwisseling ontwikkelt en sterkt.

De oefeningen moeten in verband met de huidige omstandigheden verricht kunnen worden zonder toestellen en iederen morgen een minimum van tijd b.v. niet langer dan $\frac{1}{2}$ uur vereischen, opdat de gewone militaire oefeningen er niet belangrijk door verkort worden.

Bovendien moeten het steeds de zelfde oefeningen zijn, want wel bestaan er veel gymnastische voorschriften en systemen, doch deze bevatten te veel oefeningsstof.

Het officiers- zoowel als het onderofficierskader weet over het alge-

meen te weinig van lichamelijke opvoeding en bestaat dus het groote gevaar, dat uit de vele oefeningen eene onoordeelkundige keuze wordt gedaan. Ook zullen dezelfde oefeningen veel vlugger afgewerkt worden dan wanneer men iederen dag de verschillende bewegingen eerst moet uitleggen en voordoen.

Kortom wij wenschen oefeningen in den geest zooals J. P. MÜLLER in „Mijn systeem” gegeven heeft, doch dan ontdaan van al het overdrevene en eenigszins gewijzigd.

Hart en longen worden verder door eene training in den looppas ontwikkeld.

Gelijktijdig met deze training, die tot doel heeft het verkrijgen van een lenig, gezond, krachtig lichaam, kunnen wij den man het afleggen van groote afstanden in veldtenue leeren.

Voor schietoefeningen bestaat weinig gelegenheid en men kan nu denken over het nut van de juist snelle aanslagmethode zooals men wil, het is in ieder geval op 't oogenblik het eenige middel, dat ons allen ten dienste staat om de uitwerking van het bundelvuur te verhoogen en op grond daarvan moet deze methode dagelijks beoefend worden.

Ook is eene goede marschdiscipline van zeer veel belang. Niet alleen verhoogt zij de marschvaardigheid en manoeuvreervaardigheid en laat de ordelijk marcheerende colonne één kant van den weg vrij, doch zij komt in hooge mate de discipline in 't algemeen ten goede. Eene goede discipline moet tot gevolg hebben eene tot gewoonte geworden ordelijkheid. Hoe kunnen wij die gewoonte aankweken? Toch zeker niet door den man per week eenige uren te laten exerceeren en hem dan gedurende de marschen — en deze vormen het leeuwenaandeel van den diensttijd — te laten loopen, zooals hij wil en dus tegenover weinige uren oefening in orde er vele te stellen waarin wanorde toegelaten wordt.

Ook in de practijk blijkt, dat de troep, die goed in den pas marcheert en een vast tempo houdt, veel minder uitvallers heeft dan de wanordelijk marcheerende.

Geëischt moet echter worden, dat de troep op wegen, waar zulks eenigszins mogelijk is, steeds in den pas, de manschappen vier aan vier, nagenoeg gericht en achter elkaar loopen, onverschillig hoe groot of hoe klein de verplaatsing ook moge wezen, opdat de goede marschdiscipline tot gewoonte worde.

In wedstrijden bestaat nu een prachtig middel om zowel de lichamelijke ontwikkeling van de Infanterie als de marschvaardigheid en marschdiscipline ervan te verhoogen.

Bovendien hebben wedstrijden — mits de overwinnaars behoorlijk beloond worden — het voordeel dat de man zijne volle medewerking zal verleen.

Wij denken ons die medewerking als volgt:

A. Marschvaardigheid en Marschdiscipline. Af te leggen afstand 40 K.M. Snelheid en rusten zooals in V. V. aangegeven.

De wedstrijden hebben plaats tusschen geheele Bataljons (omdat men hierdoor beter het marcheeren in grooter verband leert) dus

1e. Wedstrijd tusschen de Bataljons van het Regiment. Het winnend Bataljon krijgt 1 dag extra verlof.

2e. De winnende Bataljons der verschillende Regimenten houden in de Brigade een wedstrijd. Winnend Bataljon krijgt 2 dagen extra verlof.

3e. In de Divisie houden de winnende Bataljons van elke Brigade een wedstrijd. Winnend Bataljon krijgt 3 dagen extra verlof.

4e. De winnende Bataljons der verschillende Divisies houden een wedstrijd. De weg van 40 KM, moet zoodanig uitgekozen worden, dat het eindpunt is het stadion te Amsterdam.

Zoo mogelijk zou deze wedstrijd gehouden moeten worden op den dag der militaire sportwedstrijden in het Stadion te Amsterdam in de maand September.

In verband met den korten beschikbaren oefentijd en de warme maanden Juli en Augustus, die zich nu juist niet bijzonder voor oefening leenen, zouden die wedstrijden inplaats van op een der eerste, op een der laatste zondagen van de maand September of omstreeks half October moeten plaats hebben.

Het winnend Bataljon krijgt 4 dagen extra verlof.

Dit Bataljon heeft dus, daar het in de vorige klassen ook winnaar moet zijn geweest, in 't geheel 10 dagen extra verlof verdiend.

Beoordeeling door commissies.

Er wordt een bepaalde weg uitgezocht, waarbij natuurlijk keiwegen, zooals de straatweg 's Bosch—Tilburg, vermeden moeten worden (voeten).

De Bataljons marcheeren — wanneer zij tenminste in hetzelfde kantonnement gelegerd zijn, want anders is dit niet altijd mogelijk — bv. 2 K.M. achter elkaar.

Voor klasse A 1e. worden bv. uit het Regiment eenige commissies gevormd. De commissies bestaan uit 2 of meer leden en stellen zich op verschillende punten, verdekt op, zoodat daardoor vermeden wordt, dat de Bataljons alléén behoorlijk marcheeren, wanneer zij de commissies zien.

Van iedere commissie beoordeelt:

1e. commissielid: houding en marschdiscipline waaronder begrepen zoowel het behoorlijk gericht, vier aan vier als achter elkaar marcheeren.

2e commissielid: marschtempo en in den pas loopen. De uitvallers van ieder Bataljon worden eveneens door een meemarcheerend commissielid opgeteekend en hiervoor een cijfer toegekend.

Teneinde mede te kunnen dingen naar een prijs, mag het Bataljon voor den afmarsch niet meer dan 6 pCt. zieken en niet meer dan 3 pCt. uitvallers hebben.

Alle Bataljons of zij al dan niet meekampen leggen den voorgeschreven marsch af en worden beoordeeld.

Tenue: Veldtenue met rol, 120 patronen en in den ransel: 1 hemd, 1 onderbroek, 1 paar sokken en 1 paar schoenen.

Ontbrekende uitrustingsstukken worden desnoods aangevuld met een gelijkwaardig gewicht aan hout, ijzer of iets dergelijks. Een en ander wordt gecontroleerd voor den afmarsch en voor het winnend Bataljon nogmaals aan het eindpunt.

B. Wedstrijd lichamelijke vaardigheid.

Deze wedstrijd omvat.

- a. de voor te schrijven gymnastische oefeningen (zie hierboven).
- b. Gymnastische pas (met beenstrekken).
- c. looppas in volle veldtenue over 1500 M. in een bepaalden tijd.
- d. juist snelle aanslagoefeningen in staande, knielende en liggende houding (vullen van het magazijn met schijnbewegingen). De wedstrijd heeft plaats c o m p a g n i e s g e w i j z e.

De winnende compagnie van het Bataljon krijgt 1 dag extra verlof. Verdere regeling in denzelfden geest als voor de wedstrijden in de marschvaardigheid.

Eindwedstrijd tusschen de winnende compagnieën van elke Divisie alsboven in het stadion.

Iedere compagnie doet mee en wordt beoordeeld ongeacht zij al dan niet wenscht mede te dingen naar een prijs.

Ten einde de wedstrijden te doen slagen en zooveel mogelijk nut te doen afwerpen, is noodig dat:

- 1e. Eene deskundige commissie de gymnastische oefeningen vaststelt.
- 2e. Eene commissie eenige wenken geeft en een tableau samenstelt, dat als voorbeeld kan dienen voor eene training in den looppas.
- 3e. Eene commissie wenken geeft omtrent marschtraining
- 4e. Eene commissie regels geeft omtrent voetverzorging, ook op marsch.

Wij hebben nu niet alleen het voordeel, dat het geheele leger in korten tijd goed getraind wordt, maar dat tevens het geheele officierskorps en de onderofficieren inzicht in dergelijke zaken krijgen en niet slechts een enkele C.Ct. beschikt over een zeer goed getrainde compagnie.

In 2 à 3 maanden zijn reeds aardige resultaten te verkrijgen. Dit bleek bij ondervinding. Daartoe is echter noodig dat:

- 1e. Elken morgen 1 uur, liefst het eerste, beschikbaar wordt gesteld voor gymnastische oefeningen als boven bedoeld, looppas, gymnastische pas en juist snelle aanslagoefeningen.
- 2e. Eén dag in de week beschikbaar wordt gesteld voor marschtraining. Natuurlijk moet vermeden worden, dat deze dag volgt op een zware militaire oefening.

Hiervoren zijn de wedstrijdbepalingen slechts in ruwe trekken weergegeven; eene nadere uitwerking is noodzakelijk.

K. F. L. BOSCH.

De Groote Europeesche Krijg

van het jaar 1914—1915.

(Overzicht loopende tot 25 Juli 1915.)

Wanneer deze regelen verschijnen ligt de verjaardag van dezen oorlog al weder achter ons. Ongetwijfeld zal de herdenking van dit tijdstip tot menig commentaar aanleiding hebben gegeven.

In alle zal, indien daarin althans oprecht en onbevooroordeeld is uitgesproken, wat men daarvan uiteraard denken moet, teleurstelling de leidende gedachte zijn geweest. Niet het minst bij de Belligerenten zelve. Want ontmoedigend is het toch zeker na een jaar lang vechten nog steeds ongebroken tegenover elkander te staan en slechts te kunnen verklaren: wij zijn niet geslagen; te moeten erkennen, dat men na een jaar oorlogvoeren in hoofdzaak nog even ver is, als toen de krijg begon. Ik ben dezen oorlog gaan beschrijven als den oorlog van 1914, thans is het reeds die van 1914—1915 en wil men Lord KITCHENER den Engelschen Minister van Oorlog gelooven, dan zal de strijd in het voorjaar van 1916 eerst goed beginnen. Deze oorlog is tot dusverre een teleurstelling, een mislukking voor alle partijen gebleken.

Want is niet de vernietiging van 's vijands strijdkrachten nog altijd het eerste strategische doel van den oorlog? Welnu — waar en op welk der talrijke gevechtsterreinen, die deze oorlog kent, is dit hoofdobject tot nu toe bereikt? Immers nergens.

Daartoe is de bezetting van 's vijands grondgebied alleen niet voldoende. Ware dit zoo, dan zou Duitschland immers reeds lang als overwinnaar uit het strijdperk zijn getreden.

De bezetting van een deel van 's vijands gebied is een onmiskenbaar voordeel voor het heden (verwoesting blijft het eigen land bespaard) en voor later (bij de vredes onderhandelingen), doch dat is dan ook alles.

Heeft de weloverwogen poging der gealliëerden, die nog kortelings hun gelederen door het optreden van Italië versterkt zagen, om Duitschland te overweldigen en vervolgens te vernederen, schipbreuk geleden, evenzeer heeft het vooropgezette plan van Duitschland, eerst Frankrijk en het Engelsche landingsleger door zijn snellen strategischen overval door België verpletteren en vervolgens met Rusland afrekenen, gefaald.

Ondanks de voorbeeldige militaire voorbereiding en organisatie van zijn weermacht is het „Volk in Waffen" zijn talrijke bestrijders niet afdoende de baas kunnen worden.

Schets 1.

De geweldige klappen, die het vooral Rusland heeft toegebracht ten spijt, staan al zijn tegenstanders nog overeind en dreigend om de twee verbonden mogendheden heen en bleef ook met Turkije de beslissing uit.

In dien toestand is het dat de oorlog zijn tweede levensjaar ingetreden. Laat ons thans een blik op de operatiën gedurende het laatste maandelijksche tijdvak werpen.

DE OPERATIËN VAN DUITSCHLAND EN OOSTENRIJK TEGEN RUSLAND.

Ongetwijfeld — schreef ik bij mijn laatste bespreking van de krijgsverrichtingen in Galicië — zullen de Russen, indien na de belangrijke spoorwegknoopen Przemysl, Strijj en Stanislaw, ook Lemberg in handen van hun onvermoeide tegenstanders valt, van een verder behoud van het door hen veroverde gebied moeten afzien, omdat hun daarin dan noch gunstige verdedigingsliniën, noch gewichtige steunpunten overblijven. Hoewel de loop der gebeurtenissen mij sedert grootendeels in het gelijk heeft gesteld, dient toch erkend, dat de Russen ook thans nog, zij 't slechts voor een kleine gedeelte, Galicië bezet houden en nadat zij eerst achter de Gnila Lipa terugweken, op dit oogenblik nog steeds achter de Zlota Lipa standhouden. Stellingen waren er dus nog wel, doch aanzienlijk zwakker, dan die aan de San, terwijl bovendien het zwaartepunt der operatiën sedert naar het gebied tusschen Weichsel en Boeg is verplaatst en de strijd in den uithoek van Galicië, vergeleken bij dien in Zuid-Polen van secondaire beteekenis is geworden. Wanneer wij nu den loop der operatiën verder volgen, komt deze toestand van zelf nader ter sprake.

Intusschen vestigt deze opmerking onzen blik al vast in de richting, waarin zich dezer dagen de beslissing schijnt te zullen afspeelen.

De val van Lemberg ligt alweder verre achter ons. De herovering van de stad, ofschoon op zich zelve van groot belang, daar zij, zooals gezegd, een gewichtig spoorweg knooppunt vormt, was het einde van krachtig doorgezette operatiën, die inmiddels door krijgsverrichtingen van veel grooter beteekenis geheel op den achtergrond zijn gedrongen. (Zie schets 1.)

Het zij dus voldoende in herinnering te brengen, dat de Russen van 15 tot 19 Juni t. W. van Lemberg aan de Werescyka en in het bijzonder aan de meren van Grodek standhielden. Inmiddels trokken de Duitschers en Oostenrijkers t. O. van de beneden-San Rusland binnen en dreven de Russen langs de Tanew terug. Op den 19den Juni namen de Oostenrijkers Komarno en Grodek (aan de Werescyka) en de Duitschers op den 21sten Rawa Ruska en Zolkiew t. N. van Lemberg. Den dag daarop viel de aan alle zijden geïsoleerde en slechts vluchtig versterkte stad en stooten de Duitschers onmiddellijk daarop ten N. daarvan ter vervolging door naar het Noord-Oosten, terwijl de hoofdmacht der Russen naar Zuid Polen terugweek tusschen Weichsel en Boeg en hun Zuidelijke vleugel achter den bovenloop van Boeg en

Guila Lipa op nieuw stelling koos, nadat zij t. O. van Lemberg bij Bobrka was doorbroken. (Zie schets 2.)

Inmiddels werd tusschen 22 en 25 Juni hevig aan de kniebochten van Dnjester t. O. van Nizniow gevochten zonder dat het Duitsch-Oostenrijksche leger Pflanser—Baltin er in kon slagen den overtocht over de rivier te forceeren.

Op den 27sten Juni dan trokken de Russen na hardnekkige gevechten in de linie Bobrka—Zurawno op de Guila Lipa terug. Zooals in het voorgaande reeds met een enkel woord is gezegd, was dit het gevolg van den val van Lemberg en het onmiddellijk doorstooten van de legers van von MACKENSEN en BOEHM ERMOLLI t. O. van die stad. Bovendien werkte hieraan mede het oprukken van Generaal von LINSINGEN op hun rechtervleugel over Mikolajow, Zydaczow en Chorodow, nadat deze eindelijk na een vijfdaagsche worsteling aan den Dnjester de overhand had verkregen.

In het Noorden trokken de Russen terug naar Tomasz of t. N. van Rawa Ruska, Belz en Kamionka (aan de boven-Boeg).

Den 29sten Juni bereikten de D. en O. de lijn Przemyslany en Kamionka.

Het voorgaande samenvattend kan worden gezegd dat op den 1sten Juli het gevechtsfront werd bepaald door de lijn: uitmonding van de Guila Lipa, in den Dnjester, t. O. waarvan nog altijd het leger Pflanser Baltin achter de kniebochten dier rivier werd tegengehouden—Bukaczowce—Lyczynce—Rohatijn—Krozienko—Przemyslany—Kamionka en voorts over Sulec en Noordwaarts van Rawa Ruska over Tomaszow, dat inmiddels gevallen was, ombuigend naar het oude Weichselfront bij Kielce.

Aldus belanden wij vanzelf in Zuid-Polen, waarheen sinds het begin van Juli het zwaartepunt der operatiën van uit Galicië is verplaatst (zie de groote overzichtsschets der opstellingen No. 3)

Daardoor krijgen wij weder verband met het operatietooneel in Rusland, dat onwrikbaar als het gevechtsfront zich daar sinds het midden van Maart had gevestigd, sinds geruimen tijd niet meer door ons werd betreden.

Zoodra wij een blik op de schets werpen, welke ons een algemeen overzicht van den strategischen toestand in Rusland en Galicië verschaft, komt eerst goed uit, hoezeer de operatiën in laatstgenoemde streek van ondergeschikt belang werden, sinds het oogenblik, dat zij, zooals in het voorgaande in het kort is vermeld, de D. en O. legers over de Zuidelijke grens van Polen voerden.

Onze langdurige afwezigheid van het operatietooneel in Polen maakt het echter noodig, het daarbestaande gevechtsfront, dat tengevolge van de laatste krijsverrichtingen ingrijpend gewijzigd werd, te reconstrueeren en ons tevens door een korten terugblik het verband tusschen de drie gevechtsperioden, welke thans op de schets tot uitdrukking zijn gebracht, voor den geest te roepen.

Schets 2.

Einde December bevonden de Russen zich aan den Oostelijken rand der Johannsburgsche bosschen, welke de toegangen naar de bekende Masoerische meeren beheerschen (zie lijn I), terwijl ten N. daarvan, bij Goldapp, Stallüponen, Wirballen, Pilkallen en Tilsit, Russische colonnes Oost-Pruisen trachten binnen te dringen.

Meer naar het Zuiden tegenover Mlawa hadden zij hetzelfde beproefd, terwijl ook in de richting van Thorn pogingen tot terreinwinnen van Russischen kant werden aangewend. Op den 19den Januari hadden zij het, na herhaaldelijk ehec te hebben geleden, nog niet verder dan Scierpietse kunnen brengen (zie de uitbuiging in het front).

Op dit tijdstip streden de Duitschers reeds aan Bzoera en Rawka (zie lijn II die bij Plock met lijn I samenvalt).

In dezen toestand kwam eerst in de tweede helft van Februari verandering.

In den derden slag aan de Masoerische meren — de eerste had plaats bij Tannenberg, de tweede bij Lijck — werden de Russen door Veldmaarschalk von HINDENBURG opnieuw verslagen en vloten de overblijfselen van hun 11 divisien sterke leger door de bosschen t. O. van Augustowo en Soewalki naar de Njemen.

De terugslag dezer débacle deed zich natuurlijk óók op de bocht bij Scierpietse gevoelen, welke bocht, zooals lijn II aangeeft, werd teruggenomen, doch nog geenszins verdween.

Betrekkelijk spoedig hebben de Russen zich hersteld: de vervolging door von HINDENBURG kwam niet alleen voor de versterkte rivierliniën van Njemen, Bobr en Narew tot staan, doch zelfs ondernamen zij vandaaruit een welgeslaagd tegenoffensief, dat vooral bij Przasnysz succes had.

Toen was het eind Februari; spoedig daarop, na den 5den Maart, wezen de telegrammen van het Oostelijke operatietooneel op een algemeen stilstand der operatiën, in de lijn Plock — Radzanow — N. W. Przasnysz — Kolno — Grajewo — Rawgrod — Augustowo — Soewalki — Kowno. (Zie lijn III.)

In deze zelfde dagen wisten de Oostenrijkers, gesteund door de Duitschers, in de Oostelijke Karpathen het gevechtsfront, aangegeven door lijn I naar dat van lijn II te verplaatsen.

In de Westelijke Karpathen en aan de Doejanets konden de Russen hunne stellingen evenwel behouden Verder Noordelijk sloot hierbij aan hun front langs de Nida en ter weerszijden der Pilitsa. (Zie lijn II.)

Wat het Noordelijke deel van lijn III betreft, zij nog vermeld, dat dit na den Russischen overval in Tilsit en Memel sterk naar het Westen werd teruggebogen (begin April).

Daarop is het Deutsche offensief over Tilsit naar Schawli en de bezetting van Libau gevolgd. Maanden achtereen is daarna aan de Doe-bissalinie en voor Schawli gevochten, zonder dat de pogingen der Duitschers slaagden om verder noordwaarts door te dringen. Zooals wij hierna zullen zien, is ook hier ingrijpende verandering ingetreden.

Een groot deel van dit alles, de operatiën in Koerland dan uitgezonderd, is reeds oude geschiedenis, welke in mijn vorige artikelen uitvoeriger is besproken en thans alleen is opgehaald, ten einde beter het verband met het in de laatste maand nieuw gevormde Zuidelijke deel van lijn III te doen uitkomen.

Hoe deze lijn, welke thans al onze belangstelling opvraagt, daar gekomen is, heb ik reeds in den aanvang van dit artikel beschreven. Zij ontstond, zooals wij thans weten, nadat de D. en O. in een zegevierenden opmarsch, die, zij 't ook telkenmale door den weerstand der Russische achterhoeden onderbroken, Galicië van West naar Oost hadden doorloopen, ten laatste Noordwaarts omzwenkten en Zuid-Polen binnendrongen.

DE OPMARSCH TUSSCHEN MIDDEN-WEICHEL EN BOEG.

Op den 28sten Juni drongen de D. en O. op in de richting van Tomaszow, Belz en Kamienska; op den 29sten Juni bevonden de Russen zich reeds 50 K.M. ten N. van Lemberg en was Tomaszow door de vervolgers bezet. (Zie schets 3.)

Tusschen 30 Juni en 3 Juli d. a. v. werden van West naar Oost successievelijk tal van belangrijke plaatsen door de D. en O. bezet. Hunne opsomming geeft tevens een denkbeeld van de richting, waarin zich hun opmarsch bewoog.

Eerst waren Osarow, Zawichost, Tarnograd, Kamienska, Rohatyn en Brzezany gevallen, spoedig daarop volgde de vermeestering van Ilza, Sienna, Tarlow, Josefow, Krasnik, Zamose en Tomaszow. De as dezer operatiën, wordt bepaald door de op Lublin gerichtten pijl.

Tot en met 3 Juli blijkt voorts uit de telegrammen, dat de D. en O. de Russen t. Z. van Rohatyn over de Guila Lipa naar de Zlota Lipa teruggedreven; dat zij de Boeg op tal van punten stroomafwaarts van Kamienska bereikten en tusschen Boeg en Weichsel snel terrein wonnen. Ook t. W. werd in verband daarmede t. N. van de lijn Kielce—Sandomierz voorwaarts gerukt en het terrein t. Z. van Radom door de Duitsche voorhoeden bereikt.

Vatten wij nu den toestand, zooals deze in de eerste week van Juli ontstond, samen, dan kan hij als volgt worden geschetst:

Het leger PFLANZER-BALTIN staat aan den Dnjester t. O. van Halicz; een deel daarvan, de uiterste rechtervleugel, zelfs nog meer achterwaarts aan de Proeth. Ten W. van Halicz sluit zijn leger aan bij dat van von LINSINGEN, dat de Guila Lipa forceerde en met den linkervleugel aan de boven-Boeg staat.

Daarnaast opereeren in de lijn Belz—Zamose—Krasnik de legers van BOEHM-ERMOLLI en MACKENSEN; van t. W. van Krasnik tot aan den Weichsel strijdt het leger van aartshertog JOSEF FERDINAND. Diens leger sluit bij Josefow aan bij dat van Generaal von WOYRSCH tusschen den Westelijken Weichsel-oever en Radom hetwelk t. W.

daarvan, bij Inowloz wedr aansluit bij het Rawka- en Bzoera-front.

Dit is dus het beloop van het gevechtsfront van lijn III.

Enmaal zoover gekomen schein het, dat de tot dusverre zoo glad verloopende Duitsch-Oostenrijksche opmarsch opnieuw tot staan was gebracht, ja zelfs dat thans de Russen, wedr de overhand verkregen.

Het leger van aartshertog JOSEF FERDINAND ondervond ten minste een hevigen terugslag. Tusschen 4 en 10 Juli was het van Krasnik in de richting van Lublin opgerukt, doch moest al spoedig, door overmachtige Russische strijdkrachten aangevallen, naar het Zuiden terugwijken.

Op den 11^{den} Juli kon dan ook uit St. Petersburg worden gemeld, dat de opmarsch in het Zuiden voorloopig was gestuit en dat van die zijde geen krachtige actie meer was te vreezen. Inderdaad bleven ook de volgende dagen berichten omtrent een verder Noordwaarts oprukken der D. en O. uit. Er werd, weliswaar tusschen Weichsel en Boeg hevig gevochten, doch de strijd werd met afwisselend geluk gevoerd en ging plaatselijk heen en wedr.

Toen kwamen tamelijk onverwacht berichten van het Noordelijke gevechtsfront in, welke bewezen, dat men nu van die zijde beproefde door te dringen. Den 14^{den} Juli werden ernstige gevechten ten Z. van Mlawa en hevige aanvallen der Duitschers op de Narew-linie tusschen Pullusk en Lomza gemeld, terwijl op den 15^{den} Juli bericht in kwam van de vermeestering van Przasnysz.

De gevechten in de buurt Przasnysz — aldus het bericht — werden met succes voortgezet. Wij namen verscheidene linies van den vijand. De zwaar versterkte stad, waarom in Februari zoo hevig gevochten werd, is door ons bezet.

Dit bericht zal ons na de hiervoorgaande recapitulatie van de operatiën in Rusland duidelijk zijn. Inderdaad was het toen ruim vier maanden geleden, dat de Russen Przasnysz op de Duitschers veroverden.

Het bezit dezer stad, terecht als de poort naar Warschau beschouwd, opende von HINDENBURG den weg tot een krachtig offensief, tegen de Narew-linie; daarvan is ons sedert het succes gebleken, daar deze rivier volgens de laatste berichten, die ik voor het ter perse gaan van dit artikel kon raadplegen (die van 24 Juli) tusschen de vestingen Pultusk en Roshan is geforceerd en de Narew dus is overschreden. Nu nog de Boeg en von HINDENBURG's legers staan in den rug van Warschau. Doch laten wij op de gebeurtenissen niet vooruit loopen; bij het overzicht van den ganschen toestand midden Juli komen zij vanzelf tot hun recht.

Al spoedig hebben zich de gebeurtenissen, nadat den 16^{den} Juli uit St. Peterburg werd gemeld, dat de Deutsche opmarsch tusschen den spoorweg Mlawa—Warschau en het riviertje de Pissa over een frontbreedte van 160 K.M. was aangevangen, scherper geteekend.

Het doel der meesterlijke operatie, die van af dit oogenblik zoowel uit het Noorden tegen de Narew, als uit het Westen tegen den Weichsel, als uit het Zuiden tusschen Boeg en Weichsel

richting Lublin tegen de spoorlijn I v a n g o r o d — Lublin — Cholm — K o v e l werd aangezet, ligt onder verwijzing naar schets 4 (zie de pijlen) duidelijk voor ons: Samendringen der Russische vleugels, verpletteren van hun centrum, vermeestering van Warschau en de omringende en daarmee samenhangende vestingen (zie de driehoek). Als slot de bevrijding van Polen.

Wij komen hier, in het centrum van het Russische verdedigingsstelsel aan Weichsel, Narew en Boeg, omvattende het versterkte gebied van de vesting Novo Georgiewsk in het Noorden, van de vesting I v a n g o r o d in het Zuiden, van de krachtig versterkte fronten aan R a w k a en B z o e r a, de Westelijke voorstelling van Warschau, en die van Brest Litewsk in het Oosten. De kern van dit gebied is de op schets 4 aangegeven vestingdriehoek: Novo Georgiewsk, I v a n g o r o d, Brest Litewsk. In het Noorden hangen daarmee de vestingen aan de Narew en in het Zuiden eenige vestingen in Zuid-Polen o.a. Dubno en Rowno als flankdekkingen samen.

Naar dit gebied loopen tal van strategische spoorlijnen, zoodat snelle verplaatsing van troepen en materiaal en daardoor zoowel een offensief als een defensief optreden al naar dit wenschelijk is, verzekerd is, (operatie-vrijheid dus). Zooals ik door de pijlen op de schets heb doen uitkomen, is het dit gebied, dat thans midden-Juli van alle zijden door de Duitschers wordt omringd en bedreigd en waarom zich hun kring elken dag nauwer sluit.

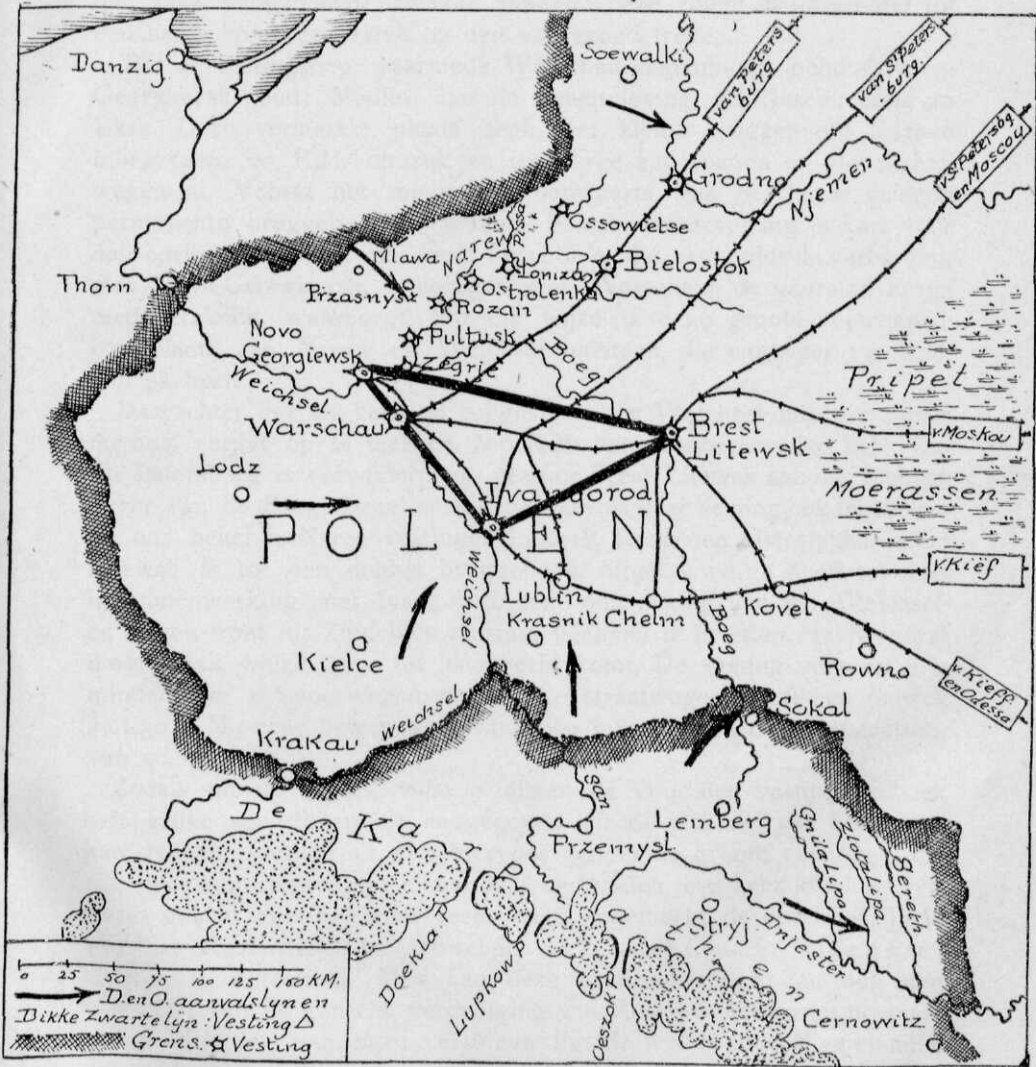
Eenige nadere gegevens omtrent de fortificatie en de strategische beteekenis van het hiervoor beschreven gebied zijn, alvorens ik dit artikel met een algemeen overzicht van den toestand in de laatste helft van Juli besluit, gewenscht.

In den Weichsel bezit Rusland in het Westen een strategische hindernislinie, welke door hare breedte, de stroomsnelheid en den toestand der oeverlanden en het hart des lands met St. Petersburg en Moskou tegen een verrassenden opmarsch beschermt.

Het gebied dat ten W. van den Weichsel is gelegen, is voor operatiën niet ongunstig, de afgeloopen periode van den oorlog heeft dit trouwens bewezen; ten Oosten van den Weichsel is het terrein echter zeer moeilijk. De groote, vaste overgangen, welke deze beide deelen van Polen verbinden, zijn zwaar versterkt en weinig in getal. De voornaamste hunner zijn I v a n g o r o d en Warschau, welke op 100 K.M. van elkaar verwijderd als krachtig verschanste legerplaatsen en bruggehoofden belangrijke spoorwegknoopen en Weichselbruggen beheerschen.

Ivangorod, aan de uitmonding van de Wieprz, in den Weichsel, ligt aan de samenkomst van drie groote spoorlijnen en van verscheidene straatwegen. De gordelvesting heeft 25 K.M. omtrek en een zeer moeilijk voorterrein.

Warschau is als onderdeel van eene afzonderlijke vestinggroep op den rechtervleugel der Weichsel-linie op den linkeroever der rivier

Schets 4.

voortgeschoven, doch vormt niettemin op zich zelve een groote verschanste legerplaats met 48 K.M. omtrek.

Deze vesting is bewapend met 1400 vuurmonden en heeft officiëel eene bezetting van 48.000 man. De groote gordel vertoont uit den aard der zaak verscheidene zwakke punten; deze zullen, wanneer het tot een beleg komt van zelve op den voorgrond treden,

Tot de vestinggroep, waarmede Warschau samenhangt, behoort Novo-Georgiewsk (oud: Modlin) aan de samenvloeing van Narew, Boeg en Ukra. Deze versterkte plaats heeft, het kleine bruggehoofd Kozoen inbegrepen, 20 K.M. omtrek en sluit twee spoorbanen en vier straatwegen af. Voorts het meer stroomopwaarts van de Narew gelegen permanente bruggehoofd Zegrze of Sierok. Deze vesting is kort voor den oorlog uitgebreid met eene fortelinie, die eenerzijds de verbinding met Novo-Georgiewsk, anderzijds met Warschau, de voorstad Praga medegerekend, waarborgt. Op die wijze is eene groote verschanste legerplaats aan Narew en Weichsel ontstaan, die ongeveer 130 K.M. omtrek bezit.

Daarachter ligt als kern en ruggesteun der Weichsel-linie die, zooals ik nog vergat op te merken, 690 K.M. van Moskou en 650 K.M. van St. Petersburg is verwijderd, de vesting Brest Litewsk aan den rechteroever van de Boeg. Dezelfde functie vervult deze vesting ook tegenover de ons bekende Narew-vestingen Pultusk, Rozan en Ostrolenka. Brest Litewsk is tot een dubbel bruggehoofd uitgebouwd en heeft tot doel in samenwerking met Ivangorod, eene omtrekking van het Weichsel en Narew-front uit Zuidelijke richting (Galicië) te beletten. Het is vooral deze taak, welke thans tot haar recht komt. De vesting verspert niet minder dan 8 spoorwegen en talrijke straatwegen, heeft een omtrek van 30 K.M., eene bewapening van 1000 vuurmonden en eene bezetting van 50.000 man.

Zooals uit de schets, waarop alleen de voor den vesting-driehoek belangrijke spoorlijnen zijn aangegeven (zie de plaatsen van herkomst) kan blijken, vormen de vier hiervoor genoemde groote vestingen, die alle door spoorlijnen met elkaar zijn verbonden, een zeer krachtig versterkt gebied waarin, zooals reeds werd opgemerkt, de operatievrijheid van het Russische leger zoowel in defensief als in offensief opzicht is verzekerd. Men kan deze vestingdriehoek dan ook den sleutel van de gansche verdediging van Ruslands westgrens noemen.

Ten Noorden van deze vestingen ligt de welbekende Njemen-linie, die reeds bij herhaling als opnamestelling voor de Russische legers na de nederlagen hun door von HINDENBURG toegebracht, dienst deed.

Het behoeft geen nader betoog, dat in deze phase van den oorlog het groote belang dezer vestingliniën aan den dag treedt en zij zullen dienen te bewijzen, dat de millioenen welke daaraan zijn ten koste gelegd nuttig zijn besteed. Ook in algemeenen zin kan daaruit het nut van vestingfronten en liniën nader blijken.

Op het tijdstip, dat ik deze regelen neerschrijf, heeft de Duitsch-

Oostenrijksche opmarsch zich aan alle zijden van het hier besproken gebied, het Oosten uitgezonderd als een concentrische operatie geteekend. Een beslissing schijnt dus aanstaande, hoewel niet over het hoofd mag worden gezien, dat deze juist door de aanwezigheid van genoemde vestingen kan worden verschoven. Daar ook de operatiën in Koerland inmiddels meer beteekenis verkregen, kan met een exposé van den stand der krijgsverrichtingen in Rusland ook wat Koerland betreft in het einde van Juli worden besloten.

Het wil mij belangwekkend toeschijnen daardoor in staat te worden gesteld deze, scherp omljnd als ik haar thans kan wedergeven later te kunnen vergelijken met den toestand zooals zij zich, wanneer ik daarvan in de Sept. afl. opnieuw een overzicht geef, eventueel zal afteekenen.

Van het Noordelijkste uiteinde aan de Njemen-linie, Kowno, hebben de Russen hun front langs de Doebissa geleidelijk tot voorbij Schawli verlengd, teneinde den Duitschers den doormarsch naar Mitau en Riga te beletten (schets 5). Met zwakke zijwaarts uitgeschoven detachementen betwistten zij hun voorts den overgang van Wenta en Windau, die in het verlengde van de Doebissa-linie naar Windau loopen.

De Duitschers hebben echter ongeveer midden Juli zonder veel moeite den rivierovergang ter hoogte van Koersjany, Popeliany en Moeravjewo geforceerd, nadat zij tegenover Schawli een sterke rechterflankdekking hadden geplaatst en zetten aldus hun opmarsch voort naar de Aa, waaraan Mitau en waarachter Riga liggen. (Zie de pijlen op schets 5.)

Als gevolg van die omtrekking berichtten de Duitschers op 19 en 20 Juli de bezetting van Windau, Tukcum, Gr. Auz. en Doblen (de kringen van eenige der voornaamste steden uit Koerland geven de bezetting door de invallers aan). Ook de Russen meldden den 20sten Juli, dat vijandelijke colonnes de lijn Tukcum—Doblen hadden bereikt. Hoofddoel hunner bewegingen is natuurlijk de belangrijke Oostzee-haven Riga. Op dien weg zullen de Duitschers nog eenige zware terreinhindernissen als de Alnes, de Duna en de Tirul-Moerassen ontmoeten. Deze, meer dan vijandelijke strijdkrachten, want die zijn hier slechts in gering aantal aanwezig, zullen hun opmarsch vertragen.

Met dit al — ook Schawli is intusschen gevallen — is dit gebied een operatie-terrein van secundaire beteekenis, dat wij dus zoo spoedig mogelijk verlaten, om het hoofdoperatietooneel, waarop thans de groote worsteling wellicht haar laatste phase ingaat, te betreden.

Zooals reeds werd opgemerkt, loopt het Russische gevechtsfront van Schawli in Z. O. richting naar Kowno. (Zie schets 6.) Vandaar gaat het eerst naar het Zuid-Westen, daarna naar het Zuiden over Mariampol, Kalwaria, Oost van Soewalki en Augustowo en bereikt het vervolgens de Bobr en Narew-linie.

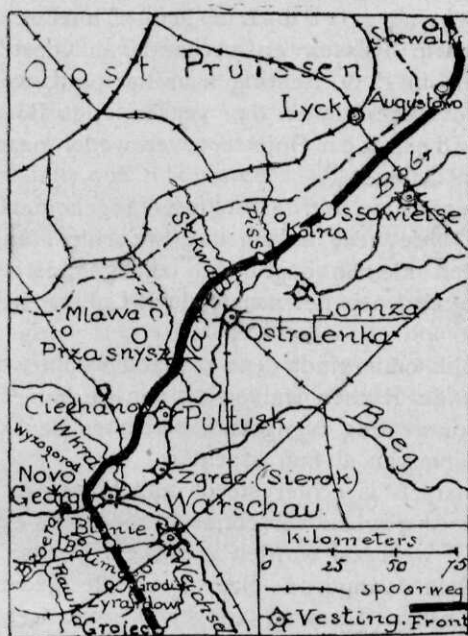

Schets 5.

Volgens de telegrammen tot 20 Juli, hebben de Duitschers na de hiervoor besproken overwinning bij Przasnysz, hun opmarsch onafgebroken tusschen Pissa en Wkra voortgezet en zijn zij thans overal tot aan de Narew doorgedrongen.

Volgens de laatste berichten (tot 26 Juli) hebben zij de rivier tusschen de vestingen Pultusk en Roshan zelfs overschreden en ook den overgang bij Ostrolenka geforceerd. Thans zijn zij dus in opmarsch naar de Boeg, zoodat het oogenblik, waarop Warschau ook van uit het Noorden rechtstreeks wordt bedreigd, niet verre meer is.

Aan de Westzijde is dit reeds het geval, sedert den 20sten Juli uit Berlijn werd bericht: „ten Zuiden van den Weichsel zijn onze troepen

Schets 6.

tot de lijn Blonie—Grojec vooruitgedrongen hebben zij de Russische achterhoeden op Warschau teruggedreven. Derhalve staan de Duitschers nog slechts één dagmarsch van de Westelijke forten van Oud-Polens hoofdstad.

In Russische militaire kringen blijft men hopen, dat de vestingliniën van Novo Georgiewsk, Warschau en Ivangorod en de versterkte Narew- en Boegfronten eindelijk aan den Duitschen opmarsch paal en perk zullen sterken. Héél sterk schijnen de Russen dus van hun zaak niet te zijn, anders hadden zij wel de stellige verwachting uitgesproken, dat dit het geval zou zijn. Dit geeft een eigenaardigen kijk op het vertrouwen, dat zij in hun eigen vestingen bezitten. Een deel van de

Narew-vestingen en van de Westelijke en Zuid-Westelijke torten van Ivangorod, het z.g. bruggehoofd der vesting is trouwens reeds in eersten aanloop bezweken.

Uit het voorgaande blijkt derhalve dat de uitbulting van het Russische front t. N. van den Beneden-Weichsel reeds verdwenen is en ook het maandenlang verdedigde Rawka en Bzoera-front geheel is prijsgegeven.

Op zich zelf hebben de Duitschers hiermede reeds een groot succes bereikt; meer dan een inleiding tot den grooten slag is het echter nog niet.

Zuidwaarts gaat het front nu in de richting van een punt halverwege Radom en Ivangorod en buigt dan Oostwaarts over den Weichsel naar de Boeg halverwege tusschen lijn III (zie de overzichtsschets) en de spoorlijn Ivangorod—Lublin—Cholm. Daarna gaat de gevechtslinie, waarin Russen en verbondenen voortdurend in scherp contact verkeerden, in Z. O. richting naar het punt, waar de Galicische grens de Boeg overschrijdt, en dan verder langs Boeg en Zlota Lipa langs den Noordelijken Dnjesteroever weder naar het Oosten tot aan de grens van Galicië.

Uit het voorgaande en uit de tot heden ingekomen berichten volgt, dat de D. en O. de zeer belangrijke spoorlijn Ivangorod—Lublin—Cholm tot op een kleinen dagmarsch zijn genaderd. Zij vormt voor de Zuidelijke aanvalsgroep het naaste doel, Lublin is daarvan het voornaamste punt.

Op het oogenblik ondervindt deze opmarsch echter weer belangrijke vertraging, want de Russen welbewust van de beteekenis dier strategische lijn voor de vesting Ivangorod, betwisten de D. en O. de nadering met inspanning van al hun krachten.

De D.-O. opmarsch is echter steeds met horten en stooten gegaan, het is dus een zeer gewoon verschijnsel, zoodat na eenige dagen ook die weerstand wel weer zal worden gebroken. Daarna gaat het om de verbinding tusschen Ivangorod—Bretst, om de gedachten te bepalen in de richting Lukow. Eenmaal zóóver is eene vereeniging der uit het Noorden over de Boeg en uit het Zuiden over de Wieprz oprukkende D. en O. legers mogelijk en valt de vestingdriehoek Novo—Georgiewsk—Brest Litewsk—Ivangorod, doordat hun onderlinge verbindingen in 's vijands handen zijn, uiteen, terwijl ook Warschau geïsoleerd aan hun aanvallen bloot staat.

Wat zullen de Russen doen? In den vestingdriehoek eene eindbeslissing met gansch hun leger aanvaarden op gevaar af van aan drie zijden aangevallen en omsingeld te worden? Hun troepen in een der vier genoemde vestingen werpen of over alle vier verdeelen met de zekerheid, dat hun aldus opgesloten c. q. verbrokkeld leger na korteren of langeren tijd zal moeten capituleeren.

Of eindelijk — wat ik het waarschijnlijkst acht — opnieuw hun legers tijdig uit de dreigende omarming terugtrekken achter de Boeg, gebruikmakend van het dubbele bruggehoofd Brest Litewsk?

Wellicht zal het antwoord op die vragen binnen een maand zijn gegeven.

Dit is intusschen zeker: door te handelen — noodgedwongen wellicht — volgens 1 of 2, spelen zij de Duitschers in de kaart omdat zij hun dan de langgewenschte beslissing verschaffen. Door 3 geven zij echter gansch Polen prijs, hetgeen voor de Russische trots een zeer moeilijk te brengen offer moet wezen.

Wel opvallend is ten slotte de betrekkelijk groote snelheid, waarmede de Duitschers en Oostenrijkers — gelet op de groote terreinmoeilijkheden en de overmacht, waarmede zij te doen hebben — aan alle zijden vorderen.

Men verzekert, dat de Russen evenals hunne bondgenooten in het Westen munitie gebrek hebben en door het verlies van een groot aantal vuurmonden in vorige nederlagen en een tekort aan zwaar geschut het gemis van een krachtige artillerie duchtig ondervinden.

Als eene verklaring voor hun voortdurend échec en terugtrekken is deze mededeeling wel te aanvaarden.

Mogelijk weerklinkt ook in de steeds wijkende gelederen der Russen de noodkreet, die den laatsten tijd voortdurend uit de loopgraven van de Engelschen en Franschen, in Frankrijk en België opsteeg: „Geef ons kanonnen en projectielen!” Het is die kreet, die wellicht de belangrijkste tactische ervaring uit dezen, modernen krijg bevat en wel deze: „Meer dan het getal der strijders beslist de hoeveelheid kanonnen, mitrailleurs en munitie over den uitslag van ieder groot gevecht. Kanonnen van ieder kaliber, een onuitputtelijke projectielvoorraad vooral, zijn het, die de balans der overwinning naar de zijde der overwinning doet overslaan.

Van de overige oorlogstoooneelen: Frankrijk en België en het Schiereiland Galipoli, zijn, sedert ik die het laatst besprak, geen voorvallen van beteekenis te vermelden.

Militair politiek maandoverzicht.

(Afgesloten 25 Juli.)

NEDERLAND. Telkens bevatten verschillende bladen der Entente artikelen, waarin de voorstelling wordt gegeven, alsof Duitschland in staat is den oorlog voort te zetten uitsluitend tengevolge van den handel met Nederland. O.a. wijdde het Journal van 28 Juni wederom een artikel aan dit onderwerp en schreef DELAFOSSE in de Gaulois van 2 Juli, dat men allen uitvoer der neutrale landen had moeten beletten. „Lorsqu'on fait une guerre, comme cela, une guerre dont dépend le sort du monde, il faut aller résolument jusqu'au bout de toutes les rigueurs. Il fallait bloquer le commerce des neutres avec l'Allemagne, de telle sorte qu'elle ne pût recevoir ni une pomme de terre, ni un fil de coton de l'étranger,” en verder: „Il est maintenant trop tard. L'Allemagne s'est ravitaillée par le Nord, comme elle s'est ravitaillée en blé par la Roumanie.” In het Petit Journal werden zelfs aan de regeering pro-Duitsche neigingen verweten.

Van Engelsche zijde werd bericht, dat de Amerikaansche uitvoer naar Nederland in April jl. ruim 4 millioen Pond Sterling bedragen had en bijna tweemaal zooveel was als in April 1914. In het bijzonder werd in Engelsche bladen de aandacht gevestigd op den invoer van katoen. Geleidelijk wordt de publieke opinie beïnvloed ten nadeele van onzen handel. De Sunday News bevatte een interview van een Nederlandsch dagblad-directeur, die zich niet zou hebben ontzien openlijk te erkennen, dat de eenige manier voor de Entente om Nederland te dwingen aan den oorlog deel te nemen, zou bestaan in het volkomen beletten van den handel. Van dergelijke uitlatingen kan de waarheid natuurlijk niet worden nagegaan en voor eenen onpartijdigen beoordeelaar hebben zij ook weinig beteekenis; toch kunnen zij in het buitenland worden gebruikt voor eene perscampagne ten onzen nadeele.

Beteren indruk maken de woorden van CHURCHILL, die in de Nieuwe Rotterd. Courant van 17 Juli onder het hoofd „Neutraliteit” zijn weergegeven. De Norddeutsche Allgemeine Zeitung steekt den draak met deze verklaringen van CHURCHILL. Aan beide zijden is men het er echter over eens, dat de Nederlandsche neutraliteitspolitiek eerlijk is.

Het persbureau te Constantinopel heeft bekend gemaakt, dat de aansporing tot den Heiligen Oorlog van de Islamitische bevolking in Nederlandsch-Indië eene vergissing is geweest en in den desbetreffenden oproep moet worden weggelaten.

De in April 1914 door het Gemeentebestuur van Amsterdam be-

noemde commissie voor het geven van raad over de watervoorziening heeft in haar rapport de plannen van KUIPERS geheel afgekeurd.

In de Nieuwe Courant en later in het Algemeen Handelsblad opperde Mr. Ed. WINKELMAN zijne bezwaren tegen het optreden van de Deutsche marine op de Eems onder de Nederlandsche Kust, alwaar de grens niet is vastgesteld.

Het militieontwerp voor Ned.-Indië zou bij het D. v. K. gereed liggen. De voorloopige lichterij moet 1000 man bedragen, de dienstplicht 8 jaar.

DUITSCHLAND. In het Pruisische Huis van Afgevaardigden heeft LIPPMANN verslag uitgebracht over het geldverkeer. Hij deelde o. m. mede, dat de goudreserve van de Rijksbank sedert het begin van den oorlog met 1115 millioen Mark is toegenomen.

De Vorwärts werd tijdelijk geschorst naar aanleiding van een manifest om vredesonderhandelingen te openen.

Tegenover Fransche krijgsgevangen officieren zijn strenge represaillemaatregelen genomen naar aanleiding van een vonnis, waarbij Deutsche officieren in Frankrijk zijn veroordeeld.

10 Juli is het antwoord op de Amerikaansche nota overhandigd, waarin wordt voorgesteld, de vrije vaart van Amerika te waarborgen op Amerikaansche schepen, die onder garantie der Vereenigde Staten alsdan geen oorlogscontrabande zullen vervoeren.

De regeering weigert uitdrukkelijk tegenover de Engelsche toepassing van het zeeoorlogsrecht afstand te doen van het succes harer onderzeebooten. De voorstellen waarop de Deutsche regeering in hare laatste nota heeft gedoeld, zijn door de Engelsch-Amerikaansche pers zeer ongunstig ontvangen.

Sedert het uitbreken van den oorlog is ook in Duitschland een oorlogsgrondstoffen-afdeeling aan het Ministerie van Oorlog opgericht. De regeering heeft erkend, dat het torpedeeren van het Amerikaansche stoomschip Nebraskan eene ongelukkige vergissing is geweest. De jacht op de Orduna heeft opnieuw de Amerikaansche gemoederen in beroering gebracht.

In Augustus zou tot de uitgifte van eene derde oorlogsleening worden besloten.

OOSTENRIJK-HONGARIJE. De Oostenrijksch-Hongaarsche regeering zond een vrij krasse nota aan de regeering te Washington om te bevoegen, dat de Vereenigde Staten tot nu toe geen eerlijke neutraliteitspolitiek hadden gevolgd. Deze nota, die geen voorstellen doet, doch waarin de regeering zich zuiver stelt op een standpunt van: „Ge moet tot inkeer komen”, is wellicht eene indirekte aanvulling op de nota van Duitschland.

De oogst in Hongarije moet dit jaar bijzonder groot zijn.

In Galicië heerscht cholera.

ITALIË. Voor eventueele belemmeringen in de vrijheid van verkeer

van den Heiligen Stoel, wat betreft de postzendingen, heeft de Italiaansche regeering bij verbale nota laten vaststellen, dat het Oostenrijksch-Hongaarsche postbestuur stukken heeft teruggezonden, welke voorzien waren van stempels van het Pauselijke Staats-secretariaat. Dit wordt van Oostenrijksche zijde uitsluitend geweten aan technische moeilijkheden in het begin van den oorlog met Italië.

De prijzen der levensmiddelen schijnen sterk te stijgen; ook zou de kolenvoorziening zorgen baren.

Het eiland Saseno, tegenover Walona, wordt volgens Grieksche berichten, zwaar versterkt.

FRANKRIJK. Calais is buiten het operatiegebied gesteld. Dit zou geschied zijn om te beletten, dat het bezit van deze vesting in handen zou worden gesteld van de Engelschen.

Het manifest der Duitsche sociaal-democraten heeft in Frankrijk geen goed onthaal gehad. Gustave Hervé noemt die voorstellen in de „Guerre Sociale” voor de Franschen een verachtelijken vrede.

De voorloopige credieten voor het derde kwartaal van 1915 bedragen 5605 millioen francs. Het bedrag der schuldbewijzen voor de Nationale verdediging is tot 5400 millioen francs gestegen. Met deze bons en de gewone ontvangsten kunnen 82⁰/₀ der uitgaven worden gedekt. De Minister van Financiën heeft tot grootere zuinigheid aangemaand en deed een beroep op de vaderlandsliefde der grootkapitalisten.

De Gaulois wijdde een hoofdartikel aan de crisis in den wisselkoers in Frankrijk, hetgeen niet uitsluitend aan de wijziging der handelsbalans kon worden geweten. Deze vertoonde in het tijdvak van 1 Aug. 1914—31 Mei 1915 tegenover hetzelfde tijdvak een jaar tevoren een vermeerdering van het deficit met slechts 592 millioen francs. Schrijver acht de voortdurende daling van den Franschen wisselkoers hoofdzakelijk een gevolg van de groote onafhankelijkheid der binnenlandsche banken, waardoor geen samenwerking plaats heeft en men door de vele speculatiën nimmer een zuiver inzicht krijgt over den werkelijken stand van de handelsbalans.

Hij geeft als verbetering aan:

1e verbod van geldspeculatiën in Frankrijk ten opzichte der wettelijke waarde;

2e uitvoerverbod voor edele metalen

Men begint thans ook in Frankrijk, gelijk zulks in Duitschland is geschied, den bestaanden goudvoorraad te vermeerderen door goud aan het verkeer te onttrekken en uit particuliere kassen naar de Centrale Bank te leiden.

ENGELAND. Het wetsontwerp voor den aanmaak van munitie is einde Juni aangenomen. Met medewerking van de vakverenigingen zijn de arbeiders en werkgevers aan vastgestelde regelen gebonden, waardoor de maximumproductie verzekerd is. Straffen kunnen worden

opgelegd, het maken van overdreven winsten en werkstakingen zijn verboden. LLOYD GEORGE achtte het mogelijk, dat Frankrijk en Engeland tezamen meer projectielen voort zouden brengen dan de Centrale Mogendheden; volgens hem was de dagelijksche productie in Duitschland en Oostenrijk tot 250.000 opgevoerd.

Men is tot nu toe zeer tevreden over het verloop der werving in de Koloniën. Tot begin Juni had Australië 90.000 man voor den dienst uitgerust, terwijl de regeering besloten heeft, nog drie nieuwe brigades te vormen. Ook in Zuid-Afrika wil men eene brigade van 4000 man voor den dienst in Europa uitrusten.

Men brengt den aanslag op het leven van PIERPONT MORGAN, die ook met banken te Parijs en Londen nauw verbonden is, in verband met diens voornemen om voor 100 millioen in te teekenen op de Engelsche oorlogsleening.

Openlijk is thans in het Engelsche parlement door de nieuwe regeering erkend, dat de toestand voor het land gevaarlijk is tengevolge van de verwaarloozing der industriele organisatie. De munitiewet is aangenomen en daarmede zal een leger van militaire vakarbeiders worden georganiseerd, waardoor het stopzetten van arbeid onmogelijk wordt; in geval van staking kunnen alle nijverheidstakken, die met het aanmaken van oorlogsbehoeften in verband staan, tot oorlogsindustrie worden verklaard en onder staatsbeheer worden genomen. Door de werving voor den munitieaanmaak beschikt de regeering reeds over bijna 100.000 vrijwilligers.

Tegen de beschuldiging, dat de Engelsche censor neutrale postzakken opende, wordt hetzelfde door de Engelsche regeering aan den Duitschen censor verweten.

Het Lagerhuis heeft opnieuw toestemming verleend, dat de bemanning der vloot met 50.000 man wordt uitgebreid. De totale sterkte wordt hierdoor op 300.000 gebracht.

Een wet is aangenomen om eene lijst van alle weerbare mannen in Engeland aan te leggen. De Times schat het aantal benoodigde soldaten op het hoofdoperatietooneel op $1\frac{1}{2}$ millioen, op nevenoperatietooneelen op $\frac{1}{2}$ millioen en een zelfde aantal voor de verdediging van het rijk en komt zodoende tot eene maandelijksche aanvulling van 100.000 recruten. Het blad berekent, dat er nog minstens 2 à 3 millioen mannen tusschen de 18 en 40 jaar beschikbaar zijn, die niet als arbeiders in de oorlogsindustrie behoeven te werken.

Opnieuw gaan in de Engelsche bladen stemmen op om de Deutsche missionarissen, ongeacht hunne belofte van goed gedrag, uit Britsch-Indië te verwijderen. Volgens de verklaring van Mr. CHAMBERLAIN in het Lagerhuis bedraagt het aantal vreemde zendelingen 442, voor het grootste deel Duitschers.

Het is aan de Engelschen in China verboden, met de Duitschers handel te drijven.

Gen. BOTHA heeft met de onderwerping van de Deutsche strijdmacht

in Duitsch Zuid-West Afrika op 8 Juli aan het eindstation Tsumeb dezen veldtocht tot een voorspoedig einde gebracht. Hij wordt in de Engelsche bladen zeer gehuldigd. De komende verkiezingen zullen moeten uitwijzen, of ook de Afrikaander bevolking met zijn Engelsche imperialistische politiek meegaat.

De Manchester Guardian voorspelt voor de bondgenooten grooten kolennoed, aangezien de belangrijkste kolenbekkens in Polen en N. Frankrijk in handen zijn van de Duitschers. Eene dreigende steenkolen-crisis in Wales met een ultimatum van de mijnwerkers is een zeer ongunstig teeken; de staking werd door het ingrijpen der regeering, niettegenstaande de munitiewet over het mijnbekken was afgekondigd, alleen bezworen door toe te geven aan nagenoeg alle eischen van de arbeiders.

In het Engelsche Lagerhuis is gewezen op de ontzaglijke vermeerdering van katoeninvoer in Nederland en de andere neutrale landen. De katoenuitvoer uit Amerika naar Nederland b. v. zou in het tijdperk van Augustus—April 1913—14 32.870 balen hebben bedragen (1 baal is 45 K.G.); in het overeenkomstige tijdvak van 1914—15 daarentegen 413.820 balen. Van regeeringszijde is medegedeeld, dat alle latere katoeninvoer geconsigneerd was aan de Nederl. Overzee Trust Maatij. en dat deze hoeveelheden bestemd waren voor binnenlandsch gebruik.

Vele stemmen gaan in Engeland op om den invoer van katoen in Duitschland absoluut onmogelijk te maken. De Daily Chronicle wil eene strengere contróle op de eindbestemming der goederen, doch erkent dat het onverstendig zou zijn, den knoop ten nadeele der onzijdigen door te hakken. Het eenvoudige middel om katoen tot contrabande te verklaren, zou in de Vereenigde Staten niet gunstig worden opgenomen. In gelijken geest is door ASQUITH in het Lagerhuis gesproken.

De Engelsche regeering heeft 24 Juni een memorandum aan den Amerikaanschen Gezant overhandigd, waarin het gedrag der Britsche regeering, speciaal betreffende den katoenhandel, nader wordt uitgelegd. Aangezien de contracten vóór 2 Maart afgesloten vrijen doorgang hadden, zal de Deutsche regeering wel voor de noodige vulling der stapelplaatsen van katoen hebben zorg gedragen.

In haar antwoord verklaart de Amerikaansche regeering dat zij de geldigheid niet zal erkennen van uitspraken van het prijshof, waarbij in afwijking van de op het volkenrecht gegronde rechten van Amerikaansche burgers, recht wordt gedaan volgens binnenlandsche Engelsche wetgeving.

De inschrijving op de oorlogsleening zou ruim 600 millioen Pond Sterling bedragen. Een gedeelte van dit bedrag zal ten laste van de conversie komen (HELFFERICH begroot dit op 45 0/0), terwijl ruim 330 millioen noodig zijn voor dekking van achterstallige schulden.

De Times wijdde eenige hoofdartikelen aan de groote kosten van den oorlog en de gevolgen in de toekomst. Zij trekt eene vergelijking met Duitschland en zegt o. m., dat na aftrek van de benoodigde som-

men voor de vloot, de kosten voor het aantal gemobiliseerde manschappen, de munitie, den etappendienst, het troepentransport, de frontlengte der gevechtslinie, het aantal krijgsgevangenen tegenover hetgeen Duitschland presteert, onevenredig hoog zijn.

De totaal toegestane oorlogscredieten bedragen thans reeds 862 miljoen Pond Sterling en overschrijden bij het nieuwe crediet van 150 millioenen reeds het milliard. Volgens mededeeling der regering hebben de oorlogskosten de neiging om te stijgen en de leeningen aan bondgenooten zullen waarschijnlijk ook toenemen in verband met deelneming aan de zijde der entente van staten die niet betrokken zijn geweest in vroegere fazen van den oorlog. In het Hoogerhuis is ernstig gewaarschuwd tegen eene te overmatige geldverspilling. Lord MIDLETON berekende het nadeelig saldo van het Departement van Oorlog voor het dienstjaar 1914/15 op 333.8 millioenen Pond Sterling. De oorlogskosten tot 31 Maart 1916 worden door hem op 1.293.200.000 P. St begroot.

Volgens de uitspraak van den raad van onderzoek in zake den ondergang van de Lusitania zijn de Deutsche beweringen, dat de Lusitania was uitgerust met verdekt opgestelde kanonnen, dat ze geoefende kanonnières met afzonderlijke munitie aan boord had, dat ze Canadeesche troepen vervoerde en dat zij de wetten der Vereenigde Staten schond, onwaar gebleken.

RUSLAND. De ministerswisseling in Rusland, waarbij de reactionaire leden uit het kabinet zijn getreden en tengevolge waarvan ook de Minister van Oorlog SUCHOMLINOW vervangen is door POLIWANOW, zal wel nauw verband houden met de tegenslagen in Galicië en de slechte industriele oorlogsvoorbereiding. De Czaar heeft een manifest gericht tot den minister-president, waarin eene krachtige organisatie van de oorlogsindustrie wordt aangekondigd. Met eene dergelijke organisatie zijn maanden gemoeid, zoodat het gebrek aan materieel en munitie voor de Russen wel noodlottig kan worden. Om de volksvertegenwoordiging te hooren, is de oproeping van de Doema en den Rijksdag vervroegd. Beide zullen uiterlijk in Augustus, men zegt 2 Augustus, bijeen worden geroepen. Van liberale zijde was reeds begin Juli de bijeenroeping van de Doema als eisch gesteld.

ZWEDEN Bij de vervolging van de Albatros onder de kust van Gothland schijnt het Russische eskader Zweedsch territoriaal gebied te hebben geschonden. Zweedsche bladen uitten zich vrij heftig en eischten genoegdoening voor deze moedwillige schending van grondgebied. De Zweedsche regering heeft tegen deze schending van gebied geprotesteerd, die van Russische zijde aan de heerschende mist wordt toegeschreven.

De regering heeft eene commissie benoemd, om met eenige Engelschen besprekingen te houden over de bezwaren, die de Zweedsche handel ondervindt. De minister-president heeft medegedeeld, dat niet

alleen een inval op Zweedsch gebied, doch ook andere oorzaken een oorlog tengevolge zouden kunnen hebben. Oorlogspropaganda achtte hij voor Zweden even nadeelig als een vredes propaganda tot het uiterste.

DENEMARKEN. De Minister van Financiën is voornemens eene leening van 60 millioen kronen aan te gaan, rentende 5⁰/₁₀ en uit te geven tegen een koers van 99⁰/₁₀.

NOORWEGEN. Duitsche berichten vermelden de plannen tot bijeenroeping van een Noordzeeconferentie der neutrale mogendheden.

ZWITSERLAND. De derde Zwitsersche mobilisatieleening van 100 millioen francs is tegen 4¹/₂⁰/₁₀ uitgegeven. De mobilisatieleeningen van Augustus en November bedragen onderscheidenlijk 30 en 50 millioen frs.

De uitvoer van goud is verboden. De bondsraad heeft eene wijziging aangenomen van art. 42 der „Code Pénal fédéral” van 1853. Eene belediging in het openbaar van eene buitenlandsche mogendheid of van een vreemd staatshoofd was alleen strafbaar op verzoek der regeering van dat land, wanneer overeenkomstige bepalingen aldaar geldig waren. Volgens de nieuwe wijziging kan thans de bondsraad zonder verzoek der beleedigde partij eene strafvervolgung doen instellen.

De Zwitsersche Intendance heeft in verband met de moeilijke vleeschvoorziening besloten het vleeschration in het leger per dag van 300 gram op 200 gram terug te brengen. In plaats daarvan zal per man voor 20 centimes melk, groenten en suiker worden aangekocht.

PORTUGAL. Begin Juli schijnt een buitengewoon Portugeesch gezantschap te Londen te zijn aangekomen. Men wil dit in verband brengen met een verzoek van Engeland aan Portugal tot actieve deelneming aan den oorlog.

SPANJE. Verschillende Spaansche intellectueelen, waaronder verscheidene professoren, musici, schilders en beeldhouwers, hebben een manifest uitgevaardigd, waarin zij zich solidair verklaren met de zaak der Entente, aldus de Temps.

ALBANIË. 24 Juni is de Rasboel, de bekende hoogterug ten oosten van Durazzo door 2 Servische regimenten bezet. De Italiaansche gezant ALIOTTI had reeds vroeger Durazzo verlaten. Om onnoodige verwickelingen met Italië te voorkomen hebben de Serviërs ESSAD PASJA te Durazzo gehandhaafd. Ongeveer gelijktijdig bezetten de Montenegrijnen Skoetari, met het gebied ten Noorden van de Drin.

Servië zou met Griekenland reeds tot overeenstemming zijn gekomen omtrent het gebied, dat aan beide zal toebehooren.

MONTENEGRO. Na de bezetting van Skoetari heeft de regeering

een nota gericht tot de verbonden mogendheden, die vrijwel overeenkomt met eene verklaring van inlijving, en die niet strookt met de plannen van Italië, om over de toekomst van Albanië bij den vrede te beslissen. De Italiaansche pers is zeer verstoord over de Servische en Montenegrijnsche bezetting van Albanië.

BULGARIJE. De voorstellen der Entente (zie vorig verslag) komen volgens den Correspondent van de Nwe. Rotterd. Courant te Constantinopel op het volgende neer: De nieuwe grenzen van Bulgarije zouden worden: naar de zijde van Turkije de lijn Enos-Midia, naar die van Griekenland de rivier Stroema (of de Meste), daarna over de toppen van de Karsa Balhun bezuiden Doiran tot de Verdar; met Servië de Vardar tot benoorden Veles en vandaar naar het punt, waar voorheen de Bulgaarsche, Servische en Turksche grenzen tezamen kwamen; met Roemenië de lijn door de conferentie van St. Petersburg bepaald. Bulgarije zou verder de eilanden Samothraki en Thasos krijgen. Daarvoor moest Bulgarije de Entente 200 000 man leveren en het vrije gebruik laten van de havens aan de Zwarte Zee en de reeden van Port Lagos en Dede Agatsj aan de Egeïsche Zee voor het landen van de Russische, Britsche en Fransche troepen, welke dan vereend de Turksche hoofdstad te land zouden aanvallen. Verder werd aan Bulgarije ondersteuning in geld en in oorlogsmateriaal in uitzicht gesteld. Tegenover deze voorstellen, die inderdaad schijnen te zijn afgestuit op het aanbieden van grondgebied, dat de betrokken mogendheden in geen geval wenschen af te staan, zegt de Keizerlijke Driebond, voor het geval zij overwinnaars blijven en alsdan de kaart van Europa naar hun goedvinden zal kunnen worden gewijzigd, Bulgarije geheel Macedonië toe met de grenzen zooals algemeen worden gewenscht, dat zijn de Stroema (of Meste), het meer van Tachyno en vandaar ongeveer in eene rechte lijn Oostwaarts tot aan de zuidpunt van het meer van Ochrida, daarna dit meer, dan noordwaarts tot Dibra en vandaar westwaarts, benoorden Veles tot het punt van samenkomst der vroeger Bulgaarsche, Servische en Turksche grenzen. Turkije zou aan Bulgarije het gebied bewesten de Maritza, bij den vrede van Stamboel behouden, afstaan, waardoor het de vrije beschikking zal krijgen over den spoorweg naar Dede Agatsj, welke voor het verkeer tusschen oud- en nieuw Bulgarije onmisbaar is; Bulgarije zou den aanleg betalen van eene alsdan noodige nieuwe (veel kortere en dus betere) spoorlijn naar de stad Adrianopel over Turksch gebied aan den Oostelijken oever der Maritza van Baba-Eski uitgaande. De drie keizerrijken zouden verder alles beproeven, om Roemenië te bewegen tot de erkenning van de grenslijn in de Dobroedsja te St. Petersburg bepaald, in ruil voor een deel van Bessarabië.

Bulgarije behoeft om dit alles deelachtig te worden niet anders te doen, dan in de onzijdigheid te volharden; aan deze onzijdigheid alleen een voor de drie Keizerrijken zoo welwillend mogelijken vorm te geven.

SERVIË. De operatiën van het Servische leger in Albanië duiden meer op politieke bedoelingen tegen Italië, dan op samenwerking met de Entente. De politieke gedragslijn van de Servische regeering is niet goed te volgen, het vertrek van den Russischen gezant uit Nisj zou zelfs eene bedreiging zijn tegen de weifelende houding der regeering, die het optreden van Italië als een gevaar beschouwt voor het groot-Servisch ideaal. De verschillende staatslieden huldigen reeds de opvatting, dat Albanië met de Adriatische zee kust meer waarde heeft, dan het door Bulgarije verlangde deel van Macedonië.

ROEMENIË. Volgens de Frankfurter Zeitung zou de minister-president BRATIANU voor medewerking aan de zijde van de Entente van deze de belofte geëischt hebben, dat Zevenburgen, Boekowina en Banaat aan Roemenië zouden worden toegewezen. De onderhandelingen waren afgesprongen door de tegenwerking van Rusland, dat voor zichzelf noordelijk Boekowina en voor Servië Banaat opeischte.

Na de Russische nederlagen in Galicië zouden de onderhandelingen opnieuw zijn opgevat.

Roemenië schijnt aan de Centrale Mogendheden groote moeilijkheden in den weg te stellen ten opzichte van den doorvoer van oorlogstuig naar Turkije.

GRIEKENLAND. Volgens het Berliner Tageblatt zou VENIZELOS zich hebben uitgelaten, dat de politiek van GOUNARIS Griekenland heeft geïsoleerd. De belofte van de Entente aan Bulgarije betreffende gebieds-afstand van Grieksch Macedonië beteekent niets meer of minder, dan dat de Entente een aanval van Bulgarije op Griekenland zal toelaten.

ZOGRAPHOS, Minister van Buitenlandsche Zaken is afgetreden.

In Juli zou te Athene eene samenkomst plaats gehad hebben van de Roemeensche en Bulgaarsche koningen met Koning KONSTANTIÏN, die echter voorloopig is uitgesteld.

De Kamer zou 20 Juli zijn geopend, doch is zonder bijeenroeping verdaagd tot 16 Augustus a. s.

TURKIJE. Een complot onder leiding van SJERIF PASJA, het hoofd van de Turksche partij voor de Entente, die te Parijs vertoeft, tegen de Jong-Turksche regeeringspartij en natuurlijk gesteund door de Entente, is tijdig ontdekt en de samenzweerders zijn onschadelijk gemaakt, waaronder tal van Armeniërs. De bedoeling was, om de regeering omver te werpen en Turkije daarna bij de Entente te doen aansluiten. De correspondent van de Nwe. Rotterd. Crt. acht de macht van de oppositiepartijen zeer groot, doch door het krachtig bewind, gesteund door de Duitsche militaire missie, niet in staat, eene revolutie te werk te stellen. Deze correspondent vermoedt, dat het niet-Turksche deel der bevolking van Constantinopel en op zijn minst de helft van de Moslimsche bevolking tegen de regeering is. Over het algemeen zijn

de Duitschers bij de bevolking niet gezien, de strenge maatregelen der Duitschers worden hinderlijk gevonden.

In het achterland van Aden treedt sedert Juli eene Turksche troepenmacht op

De in het vorig verslag medegedeelde geleidelijke afwerking van de spoorlijn van Syrië naar Bagdad is op het leggen van 400 K.M. spoorstaven ten Oosten van Oerfa voltooid. Door het doorslaan van den tunnel in de Bagdadlijn zal ook weldra de spoorwegverbinding van Adana met Aleppo tot stand worden gebracht.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. Om de censuur der oorlogvoerende mogendheden te voorkomen, schijnt de Amerikaanse directeur-generaal der posten last te hebben gegeven, om de post voor neutrale landen tijdelijk te verzenden met schepen, die rechtstreeks op die landen varen.

In haar derde Antwoord-Nota aan Duitschland verklaart de Amerikaanse regeering, dat zij zich tot haar leedwezen verplicht ziet te verklaren, dat zij de Duitsche nota hoogst onbevredigend acht, daar zij niet treedt in de werkelijke geschillen tusschen de beide regeeringen en geen middel aangeeft waardoor de aanvaarde beginselen van de wet der menselijkheid in de ernstige aangelegenheid waarover het geschil loopt, kunnen worden toegepast, doch integendeel een regeling voorstelt waarbij deze beginselen ten deele buiten werking worden gesteld en feitelijk ter zijde worden geschoven.

MEXICO. Generaal HUERTA is te El Paso in Texas door de Amerikanen gevangen genomen, onder beschuldiging, dat hij eene omwenteling in Mexico aanstookte.

De oud-president DON PORFINO is op 85-jarigen leeftijd te Parijs overleden.

JAPAN en CHINA. Te Tokio is eene Zuidzee-Maatschappij opgericht, die de aandacht van het Japansche publiek wil vestigen op Nederlandsch-Indië en de Philippijnen, waar nog een onmetelijk gebied voor exploitatie braak ligt. De Vereeniging acht deze Zuidzee-eilanden geografisch, historisch en commerciëel nauw met Japan verbonden, zij wil ze tot ontwikkeling brengen om zoowel de welvaart der inheemsche bevolking als die van Japan te bevorderen. De Javabode teekende hierbij aan, dat het wel wenschelijk is, op het verdere streven van dit genootschap nauwkeurig te letten.

De Japansche expansiepolitiek wordt door den Heer F. M. KNOBEL in de „Vragen van den Dag” behandeld. Hij zegt o. a.: „En onzeker, met eene neiging naar het dreigende, is de toekomst der belangen van het blanke ras in Oost-Azië.”

Overzicht van het Indisch Militair Tijdschrift No. 5 (Mei).

In afwijking van de gewoonte om dit overzicht met het eerste opstel aan te vangen, wijzen wij thans in de eerste plaats op het slotartikel „De waarde van den Javaan als veldsoldaat”, dat met vette letters gedrukt, in stede van op een plaatsje achteraf in deze aflevering verdiende te zijn opgenomen. Het is van de hand van den bij uitstek tot oordeelen bevoegden Kapitein der Maréchaussée H. J. SCHMIDT, en maakt alle verdere geschrijf over ASYMPTOOT's onbekoekt artikel vrij wel overbodig. Diens aanhangers zullen nu wel willen aannemen, dat de waarde van den Javaan te velde voor een groot deel van henzelfen afhankelijk is.

De aflevering vangt aan met een opstel „Ten einde meer Timoreezen in het Leger te verkrijgen”. Na te hebben aangegeven, waaraan het geringe aantal Timoreezen in het leger hoofdzakelijk moet worden toegeschreven, bespreekt S. in 't kort de eigenschappen van de verschillende stammen, welke Timor en omliggende eilanden bewonen, voor zoover die eigenschappen hen voor soldaat meer of minder bruikbaar doen zijn. Aan 't slot van zijn artikel komt S. tot de conclusie, dat gelijkstelling met Amboineezers, wat soldijen, enz. betreft, de werving van Timoreezen zeer ten goede zou komen, eene conclusie, welke het meerendeel der Indische officieren wel zal onderschrijven.

In het volgend artikel geeft Ritmeester v. RIEMSDIJK eenige bijzonderheden betreffende de brandmerken van het Australische paard. Alhoewel de studie dezer brandmerken voor de remonteering in 't algemeen weinig practisch nut heeft gehad, wijst de S. op de wenschelijkheid, die studie voort te zetten.

Luitenant-kwartiermeester WENTING komt nog eens terug op het artikel in de Maartaflevering over de scheiding tusschen Intendance en Militaire Administratie. Alhoewel S. van meening is, dat de oude toestand boven den tegenwoordigen te verkiezen is, zoo wenscht hij om verschillende redenen nog geenszins tot dien vroegeren toestand terug te keeren. Het artikel eindigt met de opmerking „dat over deze zaak nog veel te zeggen zou zijn”, waarmede wij geheel accoord gaan.

Het volgend artikel behandelt den militair-politiekten toestand van China in 1914. Daaruit blijkt, dat zoowel de binnenlandsche als de buitenlandsche toestand van het Hemelsche Rijk verre van rooskleurig is; dat dit Rijk vrijwel machteloos staat tegenover het drieste en hoog-

hartige optreden van Japan en Rusland; dat de tuchteloosheid in het leger nog steeds groot is; en dat ook de geest onder het marinepersoneel te wenschen overlaat.

Verder bevat deze aflevering een artikeltje over het gebruik van gedeeltelijk ontbolsterde rijst, naar aanleiding van eene in een Japansch blad voorkomende studie; een stuk, waarin Luit. BEUMER over het Vierde Wapenfeest eenige goede opmerkingen maakt, welke de belangstelling van Bestuur en Leden van den N. I. O. S. ongetwijfeld verdienen; eenige „Losse Opmerkingen uit de Praktijk”; een overzicht van Nederlandsche en buitenlandsche tijdschriften; en ten slotte eene tactische oefening op de kaart.

v. d. W.

Boekbeoordeeling.

Beschouwingen over oorlog en oorlogsdaden in verband met den krijg van 1914—1915, door A. R. KRAYENHOFF VAN DE LEUR, gep. Gen.-Maj. *Amsterdam* 1915. J. H. DE BUSSY.

In deze brochure betoogt S. de wenschelijkheid voor iederen Staat om zich voor de oorlogvoering zoo krachtig mogelijk voor te bereiden. Zonder het onrecht, België aangedaan, te willen goedpraten, vermeent hij, dat het niet geheel gereed zijn van België tot krachtigen afweer aanleiding tot de schending zijner onzijdigheid heeft gegeven, en dat dit land blijkbaar de waarde van garantiën en tractacten te hoog heeft aangeslagen. Daarom hoopt de S., dat het lot van België voor ons een les zal zijn. Verder wijst S. in zijne brochure op de noodlottige gevolgen voor de burgerbevolking van het door den vijand bezet gebied, wanneer zij aan den strijd deelneemt, en zich dus niet aan het Oorlogsrecht houdt.

V. D. W.

Legeruitbreiding. Een Nederlandsch belang? door Mr. P. GROOTE. *Amsterdam*, P. N. VAN KAMPEN EN ZOON.

De Heer GROOTE, advocaat te Amsterdam, betoogt in deze vlot geschreven brochure, dat de neutraliteit van Nederland voor ons doel thans reeds afdoende beveiligd is en dat eene uitbreiding van onze weermacht geen Nederlandsch, doch een Duitsch belang vertegenwoordigt. Schrijver's conclusiën zijn geheel gebaseerd op zijne voorspellingen omtrent het verloop van den oorlog, hetgeen zeer gevaarlijk is te achten, aangezien dat verloop wel eens geheel anders zou kunnen zijn, dan hij zich dat voorstelt. Verstandiger lijkt het ons te bedenken, dat verschillende oorzaken den oorlog eene wending kunnen doen nemen, die voor ons land groote gevaren kan opleveren, en dat, hoe sterker wij zijn, hoe minder gemakkelijk wij in het geweld rondom ons kunnen worden medegesleurd.

V. D. W.

International Military Digest. A monthly review of the current literature of military science, no. 1. Juni 1915. *West point, New-York*.

De uitgevers van dit Amerikaansche tijdschrift stellen zich ten doel,

den lezers iedere maand een overzicht te geven van den inhoud der meest belangrijke artikelen, welke in de voornaamste binnen- en buitenlandsche militaire tijdschriften verschijnen.

Het vertrouwen der Overheid, door R. GROENINX
VAN ZOELLEN. 's Gravenhage, 1915. GEBR. BELINFANTE.

De S. dezer brochure, die zich blijkbaar gehinderd heeft gevoeld door de uiting van den Minister van Oorlog in de Memorie van Antwoord betreffende het wetsontwerp tot uitbreiding van den landstorm, waar deze bewindsman smalend sprak over het dienstnemen van leden der weerbaarheidskorpsen en schietverenigingen bij den Vrijwilligen Landstorm, heeft er zich toe gezet, de „zware beschuldiging” van den Minister te weerleggen. Door een reeks van voorbeelden toont hij aan, dat de woorden van den Minister op onjuiste inlichtingen moeten berusten. Alhoewel wij de juistheid der particuliere inlichtingen niet kunnen beoordeelen, zoo meenen wij toch, dat S. meermalen den spijker op den kop slaat bij het aangeven der factoren, welke tot het mislukken van den Vrijwilligen Landstorm hebben bijgedragen. De brochure is zeer zeker de belangstelling van het Nederlandsche publiek waard.

v. d. W.

Ter aankondiging ontvangen.

Het vertrouwen der overheid, door R. GROENINX VAN ZOELÉN. 's *Gravenhage*, 1915. GEBR. BELINFANTE.

De Vrijwillige Landstorm ten platten lande. Een woord van opwekking tot vrijwillige dienstneming bij den landstorm, door A. VERHEUL AZ. Burgemeester van Benthuizen en Moercapele. *Gouda*, E. J. NIJKAMP.

Bijdrage tot de wordingsgeschiedenis van den Grooten oorlog, door M. P. C. VALTER. Tweede druk, met eenige gegevens vermeerderd. *Amsterdam, Rotterdam*, 1915. C. L. VAN LANGENHUYSEN.

LOUIS BÖTHA contra Generaal CHRISTIAAN DE WET (uit onuitgegeven stukken), door M. P. C. VALTER. *Amsterdam, Rotterdam*, 1915. C. L. VAN LANGENHUYSEN.

Wat kunnen ons, neutralen, de officieele gegevens der oorlogvoerende partijen leeren? door Dr. L. M. G. KOOPERBERG *Amsterdam, Rotterdam*, 1915. C. L. VAN LANGENHUYSEN.

De verdediging van Nederlandsch-Indië is geen hopelooze zaak, door J. C. A. BANNINK, Kapitein der Inf. O. I. L. (Overdruk uit „De Indische Gids”, April-aflevering 1915.)

Over de voorgeschiedenis van den oorlog met Italië, door het K. en K. Ministerie van Buitenlandsche Zaken. 's *Gravenhage*, 1915. MARTINUS NIJHOFF.

De lessen der Geschiedenis, door Dr. J. B. SCHEPERS, Leeraar aan het Gymnasium te Haarlem. Uitgave van het Propaganda-Comité der Vereniging „Volksweerbhaarheid” Secretariaat: Keizersgracht 224, *Amsterdam*.